

Володимир Наумчук, Марія Наумчук

Уроки навчання грамоти

Тернопіль

Видавництво «Астон» 2021

II семестр

Буквенний період (продовження)

Урок 1, 3

Тема. Звуки [б], [б'], позначення їх буквою «бе». Звуковий аналіз слів. Зіставлення звуків [б] – [п]. Словниково-логічні вправи. Читання слів. Опрацювання тексту «Берізка» та вірша Л. Біленької «Буква «Бе». Скоромовка (2 год).

Мета. Познайомити учнів з новою буквою «бе» та її звуковими значеннями, формувати фонематичний слух, розвивати мислення, мовлення, навчати порівнювати й узагальнювати, виховувати любов до природи.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, предметні малюнки, у назві яких є буква «б», звуко-складові схеми слів: дуб, верба, береза, бізон, стрічка літер, картки зі складами, схеми речень.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Вступне слово вчителя: «Наші завдання на подальшу роботу». Читання-слухання звернення авторів до першокласників (буквар, с. 3).

3. Робота зі стрічкою літер.

(На дошці надруковані вивчені букви і буква «Б»).

- Прочитайте стрічку літер. Яка з літер є для вас новою? Чітко вимовте звук [б']. Як ви думаєте, буква «бе» позначає на письмі голосний чи приголосний звук? Чому? (Діти спостерігають за артикулюванням звука [б]).

4. Утворення прямих і обернених складів з буквою «бе» (на слух).

- Додайте до звука [б'] усі голосні. Які склади утворилися? Перед яким голосним звуком звук [б'] звучить м'яко? Утворіть обернені склади.

5. Аналітико-синтетичні вправи, в основі яких лежать звуки [б], [б'].

5.1. Впізнання звуків [б], [б'] у заданих учителем словах: **береза, дуб, грибок, рибка, бік, білка, брама, верба**. З'ясування місця звуків [б], [б'] у словах: на початку, в середині, в кінці.

5.2. Самостійний добір учнями слів зі звуками [б], [б'] у різних позиціях.

5.3. Розгляд (або колективне складання) звуко-складових схем слів: дуб, **верба, береза, бізон**. Звуковий аналіз цих слів. Визначення позиції звука [б], [б'] у словах. Умовне позначення звуків у схемах.

(– □○□ дуб; □○□ – верба́; □○□ – береза; □○□ – бізон).

6. Фізкультхвилинка.

7. Ознайомлення з буквою «бе».

7.1. Позначення букв «Б б» в азбуці в малюнках.

7.2. Зіставлення малої і великої друкованої літери (за формою, розміром).

7.3. Ознайомлення з літерами в букварі (с. 4).

8. Усний звуковий аналіз слів: **білка, зебра, зуб**. Якісна характеристика звуків [б], [б'].

9. Складання слів зі складів: ба, бі, бу, тон, лет, лок, нан, сер, клет, сол, ран...

(Балет, банан, білок, бісер, бутон, бусол, буран, баран).

10. Вправи з читання.

10.1. Читання слів за складовими таблицями (буквар, с. 4).

10.2. Читання слів у колонках за завданням.

- Прочитайте слова в першій колонці. Що об'єднує ці слова? Прочитайте слова у другій колонці. Від якого слова утворені друге-третє слово? Чим відрізняються слова у третій колонці? Які слова в третій колонці відповідають на питання **хто**? Поставте питання до другого слова (**що робити?**) Прочитайте слова у четвертій колонці. Що означають ці слова? (Рослини). На яке питання відповідають ці слова?

10.3. Опрацювання тексту «Берізка».

Читання тексту вчителем.

Аналіз змісту за запитаннями.

- Про яке дерево ви прослухали текст? Якою ви собі уявили берізку? Яке листя на дереві влітку? А восени? Чим корисна берізка?

Читання тексту учнями.

11. Фізкультхвилинка.

12. Слухання казки «Лісові музики».

- Послухайте казку і запам'ятайте слова зі звуками [б], [б'], які вам трапляються в казці.

Купив баран на базарі барабан, сів під березою і ну лупить: бум! бум!
бум!!!

Підійшов борсук з баяном:

— Чи можна з тобою разом пограти?

— Звичайно, можна! — зрадів баран.

Тут ще бобер з балалайкою і бурундук з бубоном нагодилися. Сіли рядочком і давай грати, хто голосніше. Такий тарарам зняли — всі звірі збіглися.

— Чи можна тихіше? — просять звірі.

А музики ще голосніше заграли.

Тут вийшла білочка:

— Якщо ви не будете грати, ми вам дамо бубликів.

Ось так баран, борсук, бобер, бурундук стали по лісах ходити і від усіх бублики, батони, хліб вимагати.

— Якщо не принесете, — погрожують, — як заграємо — вам гірше стане.

Добре зажили музики. Але одного разу підійшли вони до бегемота і почали грати та кричати. «Ну, – думають, – наїмося зараз бубликів, батонів і хліба!» А в бегемота шкіра товста.

— Браво! – бурчить, — браво, біс! Бийте сильніше в бубон, хлопчики.

А ці вже хлопчики били, били, що й оглухнули самі. Кинули свої інструменти, і з того часу в лісі тиша...

(Г. Юдін)

(Діти називають слова, які містять звуки [б], [б']).

13. Гра «Допитливий».

- Дайте відповідь на запитання словами, які містять звуки [б], [б'].

- Де ти був/була?

(- На балконі).

- Що ти бачив/ла?

(- Бульдога).

- Куди ти збираєшся піти?

(- У бібліотеку).

- А потім?

(- У хлібний магазин).

- Що ти будеш купувати?

(- Бублики, батон, хліб).

14. Відгадування ребусів.

БА
НИ

15. Робота з букварем (с. 5).

15.1. Робота в парах. Читання слів зі зміненим голосним звуком, приголосним). Спостереження за звучанням звуків [б], [п]. (Звук [б] вимовлюєть дзвінко).

15.2. Аналіз змісту малюнка.

- Де відбувається подія, зображена на малюнку? Назва яких дерев містить звук [б]? (Береза, дуб). Як називають рослинки-квіточки з жовтими голівками, які потім перетворюються на біленькі пухнасті кульки? (Кульбабки). Чим ласує котик? (Уловом). Як одним словом можна назвати дітей? (Рибалки).

16. Самостійне читання вголос учнями тексту та його аналіз.

- Прочитайте текст. Дайте відповідь словами тексту.

- Де рибалки ловили рибу? Як звали рибалок? Що рибалки робили на березі озера? Яку рибку зловили діти? Хто ласував уловом?

17. Словниково-логічні вправи «Поміркуй» (с. 7).

(Учні читають слова, узагальнюють їх).

18. Читання і вивчення напам'ять скоромовки (с. 7).

19. Читання-слухання вірша Л. Біленької «Буква «Бе»»; аналіз змісту (с. 7).

- Які рослини містять у своїй назві звук [б]? Про який гриб йдеться у вірші? Як звучить звук [б'] у слові «білий»? Де росла береза? (Біля брами). Якими є звуки, що позначаються на письмі буквою «бе», у цих словах? Що сталося з бруньками? (Набубнявіли). Вимовте це слово по складах. Скільки звуків [б] містить другий склад? У реченні «У борах бринять струмки» поясніть значення слова «бринять». Якими словами можна замінити слова «у борах»? (У хвойному лісі).

(Якщо в учнів є бажання, то вони можуть самостійно ще раз прочитати вірш або зачитати слова з буквою «бе»).

20. Фізкультхвилинка.

21. Робота з букварем (с. 6).

21.1. Робота з ілюстрацією.

- Розгляньте малюнок. Дайте відповіді на запитання.

- Що намальовано в центрі? (Будинок). Що росте навколо будинку? (Дерева, кущі, квіти). Хто сушить гриби на дереві? (Білка). Що сушить білка? (Гриби). Де знаходиться білка? (На стовбурі дерева). Навколо будинку в'ється яка квіточка? (Барвінок). Де знаходиться корова? (За будинком). Яке дерево росте біля річки? (Верба). Яке небо над землею? (Голубе).

21.2. Складання речень за малюнком і вказаними схемами.

- Складіть речення за малюнком і такими схемами:

└ _ _ _ _ . (Білочка сидить на стовбурі дерева).

└ _ _ _ . (Білочка сушить грибочки).

└ _ _ _ _ . (Біля річки росте верба).

└ _ _ _ _ . Біля дому росте в'ється барвінок).

└ _ _ _ _ . (За будинком стоїть корова).

21.3. Робота в парах (с. 6).

- Назвіть квіти, зображені на малюнках. (Бузок, барвінок, чорнобривці, кульбаба).

- Складіть умовно пазли так, щоб вийшли такі самі зображення квітів. На що ви будете орієнтуватися? (На колір, форму пазлів...)

22. Підсумок уроку.

- З якою буквою ви познайомилися? Які звуки вона позначає? Наведіть приклади слів зі звуками [б], [б'] у різних позиціях. Пограйтеся в граматичну математику:

➤ Ба + тварина з клешнями = тимчасове житло.

(Барак).

➤ Ба + музичний звук = білий хліб подовженої форми.

(Батон).

- Розв'яжіть шараду: з «Д» до рідини я звук, а із «З» — великий дикий бик.

(Бідон – бізон).

- Переставте букви так, щоб вийшло нове слово: брак (краб), бокал (колба), кабан (банка).

Урок 2, 4.

Тема. Письмо малої та великої букви «бе». Складовий диктант. Написання буквосполучень, складів, речень з буквою «бе». Складання розповіді за малюнком і опорними словами (2 год).

Мета. Навчити дітей графічно правильно зображувати рукописну малу і велику букву «бе» та поєднувати її з іншими літерами, розвивати мовлення, мислення, фонематичний слух, зміцнювати дрібні м'язи кисті руки, активізувати читацьку пам'ять, виховувати культуру письма.

Навчально-методичне забезпечення. Зразки написання рукописної малої і великої букви «бе», таблиця «Алфавіт», лінійка вивчених літер.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Вступне слово вчителя про навчання дітей правильному зображенню літер та їх поєднанню з іншими буквами, про культуру писемного мовлення, про дотримання правил письма.

3. Розгляд малюнка у зошиті (с. 5). Складання учнями речень-відповідей на запитання вчителя.

- Кого ви бачите на малюнку? (Гнома, пташок). Що ви бачите на малюнку? (Хмарки на небі, дерева, доріжку, візок, букви).

- Як ви думаєте, для кого везе букви гном? Хто поспішає на урок у лісовій школі? Яке завдання можуть виконувати учні лісової школи? А вам треба виконати інше завдання. Хто здогадався, яке? Розфарбуйте малюнок так, щоб у вас з'явився гарний настрій.

4. Звукові аналітико-синтетичні вправи зі звуками [б], [б'].

4.1. Гра «Хто більше?»

- Мені надіслала на електронну пошту листа Білосніжка. Вона написала, що дуже хоче з вами зустрітися. А поки що надіслала загадки. Білосніжка дуже любить збирати гриби. Набрала повний кошик грибів, у назві яких є звуки [б], [б']. Просить вас відгадати, що це за гриби.

(Білий гриб, боровик, підберезник...)

- Прийшовши додому, Білосніжка зварила чудовий обід. Вона приготувала гриби, овочі і фрукти. У назвах усіх страв є звуки [б], [б']. Ось вам і друга загадка. Які ж страви приготувала Білосніжка? (Грибну юшку (суп), гриби, боби, баклажани, кабачки, яблука...) І кого ж частуватиме Білосніжка смачними стравами?

4.2. Гра «Буква загубилась».

На дошці надруковані слова з пропущеною літерою «б».

□о□ри, □ілка, зе □ра, ко□ра, коло□ок, □атон, □аран, □у□лики.

4.3. Гра «Доповніть слово».

Буква (буквар, букварик), блок (білок), банк (банка, банкет, банкір, банкомат).

4.4. Гра «Перетворення слів».

- У слові «бік» замініть першу букву (вік, пік, сік, тік, рік);

замініть другу букву (бак, бик, бук);

замініть третю букву (біб, бір, бій);

замініть будь-яку букву (бак, бук, лік, лак, мак, так, рак, рік...)

4.5. Звуко-складовий аналіз слів: буряк, баклажан (зошит, с. 6).

5. Фізкультхвилинка.

6. Знайомство з малою рукописною літерою «б»; великою рукописною буквою «Б».

6.1. Показ зразка букви на демонстраційній картці.

6.2. Аналіз графічної будови літери з переліком її елементів.

(Буква «б» складається з овалу і великої прямої похилої лінії з поворотом управо. Поворот робиться плавно і лінія ведеться по верхній міжрядковій лінії на ширину літери. «Б» – велика пряма лінія із заокругленням внизу ліворуч, півовал та верхній елемент).

7. Засвоєння конфігурації літери.

7.1. Показ написання літери на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

7.2. «Писання» учнями букви в повітрі з орієнтацією н показ учителя (стоячи спиною до класу).

7.3. Аналіз зразка букви у зошиті (с. 6).

8. Вправи з письма.

8.1. Писання літери за поданим пунктирним зображенням.

8.2. Дописування рядка з буквою «б». Самостійний запис великої букви «Б» (с. 7).

8.3. Поєднання букв «б», «Б» з іншими літерами (верхнє, середнє, нижнє з'єднання).

8.4. Запис складів за зразком (с. 6).

9. Фізкультхвилинка.

10. Малюнковий самодиктант слів: бублики, батон, баран.

11. Списування речень, поданих рукописним шрифтом (с. 6). Написання слів за зразком (с. 7).

12. Робота з малюнком (с. 6).

- Герої якої казки зображені на малюнку? Кому першому заспівав пісеньку колобок? Хто слухав пісню колобка останнім? Хто з вас пригадає цю пісеньку? Як вдалося лисиці перехитрити колобка?

13. Читання речення, поданого рукописним шрифтом, та його доповнення. (с. 6).

14. Колективний аналіз слів із розкриттям їх значення. «Б» чи «П» (с. 7).
Дописування букв у слова.

15. Фізкультхвилинка.

16. Спостереження за зміною значення слова зі зміною наголосу в ньому.
Запис слів за зразком (с. 7).

17. Складання розповіді за малюнком і опорними словами (с. 7).

18. Гра «Навпаки».

- Доберіть слова, протилежні за значенням до запропонованих, які б починалися зі звуків [б], [б'].

Свято – ... (будень), чистий – ... (брудний), сміливець – ... (боягуз), мало – ... (багато), чорний – ... (білий), менше – ... (більше), заможний – ... (бідний), далеко – ... (близько), давати – ... (брати), утома – ... (бадьорість).

19. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Які звуки позначає на письмі буква «бе»?
Відгадайте загадки. Слово-відгадка має починатися з букви «бе».

Від розбійників тікав,

В небі з лебедем літав,

Півня, взявши за коня,

Мчав по полю навмання,

Друзів у біді не кинув

Знаменитий... *(Буратіно)*.

В лісі темному блукала,

Бо від мачухи тікала,

Опинилася у домі,

Де жили веселі гноми. *(Білосніжка)*.

Вранці всіх він підіймає,

Хоч у нього рук немає. *(Будильник)*.

Лист зелений і міцний,
Сніг для нього не страшний,
А коли весну стрічає,
Сині очі розкриває. (*Барвінок*).

Дві команди і дві сітки,
Наче кошики вгорі.
М'ячиком влучають діти,
Щоб перемогти у грі. (*Баскетбол*).

- Які ще спортивні ігри ви знаєте, у назвах яких є звук [б] у середині слова? (Футбол, волейбол, боротьба).

- Доберіть до запропонованих слів близькі за значенням, які починаються зі звуків [б], [б'].

Сухий – ... (безводний), мрія – ... (бажання), вогнище – ... (Багаття),
гратися – ... (бавитися), Вітчизна – ... (Батьківщина), нескінченний –
... (безмежний), щедрий (урожай) – ... (багатий), говіркий – ... (балакучий),
пурпуровий – ... (багрянний), ощадливий – ... (бережливий).

Урок 5, 7.

Тема. Звуки [г], [г'], позначення їх буквою «ге». Звуковий аналіз слів. Словниково-логічні вправи. Читання речень. Опрацювання вірша Л. Біленької «Буква Г» (2 год).

Мета. Познайомити учнів з буквою «ге» та її звуковими значеннями, збагачувати словниковий запас дітей, розвивати мислення, мовлення, формувати вміння узагальнювати, виховувати любов до природи.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, предметні малюнки, стрічка літер, картки-склади на діапазоні вивчених букв, фішки, слова-картки.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Робота зі стрічкою вивчених літер.

- Прочитайте букви, якими на письмі позначають голосні звуки. Які букви/звук пом'якшує вимову попередніх приголосних? Яка буква не має звукового оформлення? Якими буквами на письмі позначають приголосні звуки?

Утворіть зі звуком [м] склади зі всіма голосними звуками. Додайте до голосних звуків звук [р] і утворіть обернені склади.

3. Складовий аукціон.

- До запропонованих складів додайте склад (склади). Назвіть новоутворене слово.

Ва...(лентин, силько, ліза), бо...(рода, би, сі), бу...(зок, ратіно, сол), ка...(са, сир, тер), те...(ніс, пло, рен), ді...(ти, амант, дусь).

4. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи, в основі яких лежать виучувані звуки [г], [г'].

4.1. Виділення звуків [г], [г'] зі слів скоромовки.

Грізно **г**рима **г**рім **г**орою –

Гонить **г**омін **г**радобою.

Гнеться **г**руш **г**нучке **г**ілля.

Гонить **г**уси **Г**нат:

- **Г**иля!

(В. Лучук)

4.2. Активне вимовляння виділених звуків, спостереження за артикулюванням кожного з них.

4.3. Зіставлення м'якого звука [г'] з твердим [г]; умовне позначення твердого і м'якого звуків.

4.4. Вправи на впізнавання звуків [г], [г'] у заданих учителем словах: гуси, гілка, горох, пагорб, гора, іграшка, книга, граблі, гамак, голова, плуг, ріг, грива, виноград, гітара, газ...

4.5. Самостійний добір учнями слів зі звуками [г], [г'] у різних позиціях – на початку (гімн...), в середині (роги...), в кінці (Буг...).

4.6. Утворення складів зі звуками [г], [г'] зі всіма голосними звуками; додавання до складу іншого й утворення слова.

Га...(зон, раж), гу...(сто, мор), го...(пак, тель), ги...(ря, чка), гі...(єна, тарист), ге...(рой, ній).

4.7. Звуковий аналіз слів: гриб, огірок, плуг. Колективне складання звукових схем.

5. Фізкультхвилинка.

6. Ознайомлення учнів з буквою «ге» (Гг).

6.1. Демонстрація букв Гг на картці з «Азбуки в малюнках».

6.2. Зіставлення малої і великої літер Гг (за формою, розміром).

6.3. Знайомство з буквою у букварі (с. 8).

7. Вправи з читання. «Допоможіть Котигорошку».

7.1. Читання таблиці складів у букварі (с. 8).

7.2. Читання колонок слів.

7.3. Утворення слів зі спільним складом (с. 8). Розкриття значення слів: гомін, газон, гамір, галас, гавань.

8. Фізкультхвилинка.

9. Вправи з читання.

9.1. Самостійне читання колонок слів на с. 9 мовчки.

9.2. Читання колонок слів за завданням.

- Прочитайте імена людей. Прочитайте односкладові слова. Де чути звук [г] – на початку чи в кінці слова? Прочитайте двоскладові слова. Прочитайте слово, в якому наголос може падати як на перший склад, так і на другий. Прочитайте слова, в яких наголос падає на перший склад.

10. Аналіз змісту малюнка (с. 9).

11. Читання учнями речень на с. 9 букваря; їх аналіз.

- Як звали діток? Що вони робили у лісі? Які гриби зібрав Гнатик? А Галинка? Скільки грибів зібрали діти?

12. Робота над багатозначним словом «гребінь».

12.1. Розгляд предметних малюнків (с. 9).

Пояснення значення слів.

12.2. Складання речень з кожним словом. (Наприклад: 1. Ганнусі купили новий гребінець (гребінь). 2. Півник має червоний гребінь. 3. На гребені хвилі з'явилася біла піна. 4. Гребінь гори заховався у хмарах).

13. Фізкультхвилинка.

14. Гра «Навчаємося, граючись».

14.1. «Допитливий». (Відповідь має обов'язково містити слово на букву «Г»).

- Де зупинилися гості?

- В готелі (гостиниці).

- Де твоя машина?

- В гаражі.

- На чому ти любиш грати?

- На гітарі.

- Де надрукована стаття про наше місто (село)?

- В газеті.

- Яку країну хотілось би відвідати?

- Грецію.

- Які ти знаєш міста?

- Гайворон, Галич, Гайсин, Глобино, Глухів, Гола Пристань, Горлівка, Городенка, Городок, Гуляйполе, Гавана, Гамбург...

- Які ти знаєш національності?

- Грузини, греки.

- Назвіть вивіски на вулицях міста.

- «Гастроном», «Готель», «Галантерея»...

14.2. «На одну тему».

- Які ви знаєте продукти харчування, у назві яких є звук [г]?

(Гриби, гречка, горох, груші, грецькі горіхи...)

- Які квіти знаєте, у назві яких є звук [г], [г']? (Георгіни, гвоздики, герань, гладіолуси).

14.3. «Навпаки».

Мовчати – ... (галасувати), потворний – ... (гарний), честь – ... (ганьба), холодний – ... (гарячий), солодкий – ... (гіркий), мілина – ... (глибина), мовчати – ... (говорити), тихий – ... (голосний), рідкий – ... (густий), охолоджувати – ... (гріти).

14.4. «Буква загубилася».

□ора, □олка, кни□а, доро□а, □риби, сні□овик, □олос, но□а, □орód, □арбуз.

(Слова записані на картках).

14.5. «Перетворення слів – чарівний ланцюжок».

- Замініть у слові **гора** спочатку першу букву, потім останню. Які слова вийдуть?

(Гора – кора – пора – нора; гора – гори – горе).

14.6. «Сходинки».

(Слова записані на дошці).

Газ,	ґримувати
ґрад,	ґоризонт
ґомін,	ґлибина
ґлобус,	ґолова
ґімнаст,	ґолос
ґітарист,	ґрім
ґрадусник,	ґол

15. Фізкультхвилинка музична.

«Веселі гуси» («Жили у бабусі два веселих...»).

16. Робота з підручником (с. 10–11).

16.1. Робота в парах. Розгадування ребусів. (Грак, гриби). «Що звідки?»

16.2. Колективний аналіз змісту малюнка (с. 10).

16.3. Самостійне читання речень учнями з наступною перевіркою.

- Як звали діда і бабцю? Як ви розумієте зміст першого речення? Що посадили дід з бабою? Що виросло на городі? А ще що може вирости на городі? Як ви розумієте зміст останнього речення?

16.4. Читання-слухання вірша Л. Біленької «Буква Г» (с. 11).

- Послухайте вірш і запам'ятайте слова з буквою «г».

16.5. Словниково-логічні вправи (с. 11).

(Аналізується зображення на першому планшеті: називаються предмети, ставиться запитання, узагальнюється група предметів; додатково можна уточнити позицію звуків [г], [г'] у словах).

16.6. Утворення слів із букв слова «гастроном» (с. 11).

(Роман, трон, трос, нора, рано, сон, сом, сам, сорт, гном, грам, там, тон, гам, гас, нас, торс...)

17. Підсумок уроку.

- З якою буквою ви познайомилися? Які звуки вона позначає? Наведіть приклади слів зі звуками [г], [г'] у різних позиціях.

- Пограймося в «Хто це? Що це?»

- Га-га-га! Ну й цікаві ці слова! Хто так голос подає? (Гуси). В кожному слові чути «га», поміркуйте і скажіть: чути «га» у слові тому, що музику награв? Як називається цей музичний інструмент? (Гармошка). Що висить між деревами і кличе всіх до відпочинку? (Гамак). Хто вночі полює і кричить, аж страшно людям, а сам людей боїться? (Пугач). Що за диво ставлять на городі, щоб відлякувати птахів? (Пугало). Що за чудовий дар осінній, якого люблять за насіння, смачну кашу? (Гарбуз). Який птах вміє розмовляти? (Папуга). Що завертає в кожне місто і село? (Дорога). Що за янтарний абрикос, сушений, смачний і гарний? (Курага).

Урок 6, 8.

Тема. Письмо малої букви «г» та великої «Г». Написання буквосполучень, складів, слів з буквою «ге». Утворення та записування слів. Списування речень, поданих рукописним шрифтом (2 год).

Мета. Навчити учнів правильному графічному зображенню літер «г», «Г» та їх поєднанню з іншими буквами, формувати фонематичний слух, розвивати мовлення, мислення, зміцнювати дрібні м'язи кисті руки, виховувати охайність і культуру письма.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційні зразки рукописних (малої і великої) букв «г», «Г», предметні малюнки, фішки, звукові схеми, складова колова таблиця.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Гра «Впіймай звук».

Буква «Г» – господар гарний,
вправно крутить круг гончарний.

Ліпить горщики і глеки,
ладить гнізда для лелеки,

горобців з руки годує,
на город граблі готує.

Там ростуть горох, гвоздики
і, мов пан, гарбуз великий,

груша у кінці городу,

горобина й кущик глоду.

С. Цушко.

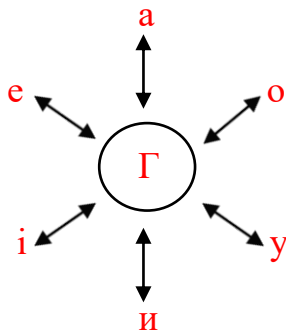
2.1. Звуко-складовий аналіз слів: гуска, снігур (с. 8 зошита).

3. Повідомлення теми уроку.

4. Звукові аналітико-синтетичні вправи зі звуками [г], [г'].

4.1. Розпізнавання звуків [г], [г'] у заданих учителем словах з визначенням локального їх місця (на початку, в середині, в кінці): погода, ріг, сніг, пиріг, гори, тигр, Ганнуся, Григір, Ігор, Говерла, Олег...)

4.2. Утворення прямих і обернених складів за таблицею. Називання слів з утвореними складами.

(Голуб, загуркотів, загинув,
гіркий, геркулес, гараж...)

4.3. Гра «Підкажи словечко».

У селі, а чи в містечку,
Біля житла недалечко
Цвірінчить і скаче хлопчик,
Називається... (*горобчик*).

Не диван, не крісло
Між дерев повисло.
Заколисує. Тож як
Називається?... (*гамак*).

Ти мене не обминай,
А скоріше одчиняй.
Не дивись, що я твердий.
Розіб'єш, а я смачний.
Недарма кладуть в пиріг.
Чи впізнав? Та я ж... (*горіх*).

- Яким звуком починаються підказані слова? Якою буквою на письмі позначають звук [г]?

5. Показ зразка рукописної літери «г» на демонстраційному зразку.

6. Аналіз графічної будови букви з переліком її елементів.

(Пряма похила лінія із заокругленням угорі і внизу – мала буква «г»: велика пряма похила лінія з плавним заокругленням внизу ліворуч і верхній елемент – велика буква «Г»).

7. Фізкультхвилинка.

8. Засвоєння конфігурації літер «г» («Г»).

8.1. Написання літери учителем на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

8.2. «Писання» учнями букви в повітрі з орієнтацією на показ учителя.

8.3. Аналіз зразка букви у зошиті (с. 8 – мала буква «г», с. 9 – велика буква «Г»). Читання слів у колонках (с. 9).

9. Вправи з письма.

9.1. Наведення літери за пунктирним зображенням (с. 8 – «г»; с. 9 – «Г»). Письмо малої букви «г» (2 рядок, с. 8).

9.2. Поєднання літери «г» з іншими літерами (3–4 рядки – мала буква «г», с. 8; 2 рядок – велика буква «Г», с. 9).

9.3. Запис слів: гриби, гуси, гори (с. 8) (з орієнтацією на малюнок).

Списування слів за рукописним зразком (3–4 рядки, с. 9).

10. Пальчикова гімнастика.

Гусак

Як злякав нас всіх гусак:

Зашипів страшенно.

Та за п'яти став кусать,

Довгу шию вигинать.

(Рука, спираючись на лікоть, стоїть вертикально. Кисть із витягнутими пальчиками, немов голова гусака, рухається за текстом).

11. Складання і запис слів за запропонованим матеріалом (с. 8).

11.1. Дописування слів: город, гарбуз, огірок, гусак.

11.2. Утворення слів із букв слова «богатир» (гора, роги, тигр, гарт, тир, Рита, рота, риба...)

12. Списування речень, поданих рукописним шрифтом (с. 8 – «Г»; с. 9 – 5 рядок).

13. Доповнення речення. «У городі росте городина: (с. 9 – «Г») огірки, морква, капуста, кріп (?) – 8 рядок.

14. Самостійне списування речення (с. 9 – велика літера «Г») з напівголосним промовлянням.

15. Підсумок уроку.

- Яку букву ви навчилися писати? На що схожа буква «Г»?

15.1. Гра «Хто більше?»

- З букв слова «голуб» складіть якомога більше слів, які містять звуки [Г], [Г'].

Г – говорити, гордість, глина...

о – огірок, оголосити, огида...

л – лагідний, лагодити, легенда...

у – угода, угамувати, угорці...

б – багатство, багнет, біг...

- Якою буквою на письмі позначаються звуки [Г], [Г']?

15.2. Слухання казки «Генерал Гена» Г. Недіна.

- Запам'ятайте слова зі звуками [Г], [Г'], які почуєте в казці.

Гусенятко Гена мріяло стати генералом. Одного разу, залишившись удома сам, воно відкрило гардероб, взяло й одягло гаптовану татову сорочку, на голову капелюх із газети, на лапки взуло галоші, а під крило замість шаблі, засунуло градусник.

Глянуло в дзеркало – справжній генерал вийшов.

Вийшов Гена гордою ходою у двір, а там галченята в городки граються.

– Ей, галченята! Дивіться, який генерал до вас прийшов!

А галченята як загаласують:

– Це ти генерал? А де твоя шабля?

– А ось під крилом, – говорить Гена.

– Але це ж градусник! Ніякий ти не генерал, а просто гусеня в газетному капелюсі.

– Ех ви, галасливі галченята, – з сумом сказало гусенятко Гена. — Немає у вас фантазії.

Урок 9, 11.

Тема. Звук [г], позначення його буквою «ге». Звуковий аналіз слів. Читання складів, слів, речень. Словниково-логічні вправи. Скоромовка. Опрацювання віршів Л. Біленької «Буква «г»», М. Дяченко «Гусенятко гелготіло...» Загадка (2 год).

Мета. Познайомити учнів з новою буквою «ге», її звуковим значенням, розвивати логічне мислення, мовлення, збагачувати словниковий запас дітей, формувати навички читання, виховувати любов до рідної мови.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, звуко-складові схеми, предметні малюнки, цікаві квадрати, стрічка літер, головоломка.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Повторення вивченого про букву «ге».

2.1. Гра «У кого що?»

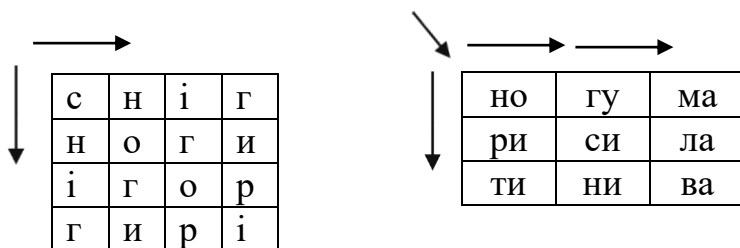
- Поміркуйте і скажіть відповідь на питання: «У кого що?»

(Запис на дошці).

У тигра		роги
У гуски	У кого що?	грива
У корови		кігті
У лева		лапи

- У яких словах є звук [г']? Якою буквою він позначається на письмі?
Наведіть приклади слів, у яких є м'який звук [г]. (Гімнастика, гімн, гібрид...)
Перед якими буквами приголосні звуки вимовляють м'яко?

2.2. Читання слів у «Цікавих квадратах».

- Чим відрізняються «Цікаві квадрати»? (Один – буквенний, другий – складовий). Які слова містять звук [г']? З якої букви ви писатимете ім'я хлопчика? Наведіть приклади жіночих імен, які містять звук [г]. (Галина, Гафія, Ганна, Ангеліна...)

3. Повідомлення теми й мети уроку.

4. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи, в основі яких лежать виучувані звуки.

4.1. Виділення звука [г] з вірша С. Цушка «Данилкова абетка».

Ось **г**аздиня **г**речна **г**ава,
раз ладнаючись до свят,
гогель-мо**г**ель готувала
для маленьких **г**авенят.
Гедзь повз хату пролітав –
Гаву дуже налякав.
Вона **г**удзика згубила,
з **г**аночка на **г**рунт упала,
гулю на чолі набила –
геркотіла й **г**ер**г**отала!
Гедзь, до речі, теж злякався –
дуже чемно вибачався.

4.2. Активне вимовляння звука [г] у виділених словах. Якісна характеристика звука.

4.3. Розпізнавання звука [г] у заданих учителем словах: ганок, ґрунт, агрус, газдиня, гердан, дзига, гелґотіти... Розкрийте значення слів: газдиня, гердан.

4.4. Колективне складання звукових схем слів: ґрунт, газда, гердан.

(

—	—	○	—	—
---	---	---	---	---

 - ґрунт,

—	○	—	—	○
---	---	---	---	---

 - газда,

—	○	—	—	○	—
---	---	---	---	---	---

 - гердан).

Називання ланцюжка звуків у кожному слові, чітке промовляння звука [г].

5. Ознайомлення учнів з буквою «ге».

5.1. Демонстрація малої і великої букви із супроводжуючим читанням вірша Л. Біленької «Буква Г» (с. 15 букваря).

5.2. Зіставлення малої і великої букв г Г.

6. Фізкультхвилинка.

7. Робота з букварем (с. 12).

7.1. Звуко-буквений аналіз слів: ганок, агрус, гава.

7.2. Читання прямих і обернених складів з буквою «г» на діапазоні всіх голосних.

7.3. Читання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі.

7.4. Читання колонок слів у букварі (с. 12). Розкриття значення слів: хуга, гніт, гвалт, гелґіт.

8. Фізкультхвилинка.

9. Виконання завдання «Знайди і прочитай слова» (с. 12). (Пава, агрус, ґрунт, ґроно, мак, газда, ганок).

- Які з прочитаних слів не містять звука [г]?

10. Опрацювання тексту вірша «Песик Гав на ганку спав...» (с. 12).

10.1. Читання вірша вчителем. Аналіз змісту за запитаннями.

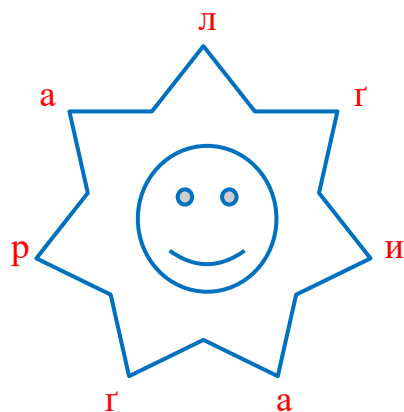
- Про кого ви прослухали вірш? Яку кличку має песик? Яким ви уявляєте Гава: великим чи маленьким? Що робив Гав? Де спав песик? Що трапилося з Гавом? Як розумієте вислів «ловити гав»?

10.2. Читання тексту вірша учнями.

10.3. Заучування тексту вірша напам'ять (за бажанням).

11. Розв'язування головоломки.

- Складіть і прочитайте слово за порядком чисел. Поясніть його значення.

(Гарлига).

12. Читання стрічки літер (с. 12–13) у букварі.

13. Гра «Вилучи «зайвий» предмет».

Біля дошки представлені предметні малюнки. Учні вилучають «зайве» зображення і пояснюють свої дії.

Гудзик,

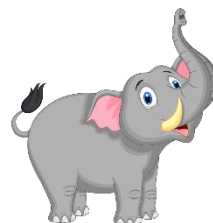
гедзь,

дзига,

агрус,

слон.

14. Робота з букварем (с. 13–15).

14.1. Вправа з читання «Г чи Г?» (с. 13).

14.2. Читання скоромовки за схемою: «вчитель – учні» у різному темпі (помірно, пришвидшено, швидко) з дотриманням інтонації.

14.3. Читання-слухання вірша М. Дяченко «Гусенятко гелготіло...» з перевіркою сприйняття змісту (с. 15).

- Яким ви собі уявили героя вірша? Яке слово допомогло вам у цьому? Як «розмовляло» гусенятко? Чим захоплювалося гусенятко? Які слова воно співало? Яке слово для вас є новим?

14.4. Театралізація вірша (с. 15).

(Учні перечитують вірш і виконують рухи за текстом).

15. Фізкультхвилинка.

16. Ознайомлення з букварним текстом (с. 14).

16.1. Бесіда на тему тексту з використанням ілюстрації (с. 14).

16.2. Читання тексту вчителем.

16.3. Колективне читання-аналіз речень тексту.

- До кого завітали гості? Чим ласували діти? Хто гудів угорі над дітьми? Як ви думаєте, чому? Де знаходилися гуси? Як вони давали про себе знати?

16.4. Читання загадки (с. 14).

17. Гра «Близькі за значенням».

- Доберіть близьке за значенням слово, яке містить звук [г], до запропонованих: сорт (гатунок), палиця (гирлига), решітка (грати), санчата (гринджоли), докладний, вичерпний (грунтовний).

18. Підсумок уроку.

- З якою буквою познайомилися? Які слова з буквою «г» запам'ятали? Які з них ви почули вперше? Що цікавого було на уроці? Якою інформацією поділіться з рідними?

- Доповніть запропонований склад іншим і назвіть слово: гу(ля, мка, дзик...), га(нок, зда, ва), ге(лгоче, лготун, дзі...)

Урок 10, 12.

Тема. Письмо малої, великої букви «г», «Г». Написання складів, слів, речень із буквою «г». Списування речень, поданих друкованим і рукописним шрифтом. Словниково-логічні вправи (2 год).

Мета. Навчити дітей правильному графічному зображенню букви «ге» та її поєднанню з іншими літерами, формувати орфографічну пильність, розвивати мовлення, мислення, фонематичний слух, вміння узагальнювати і систематизувати, виховувати культуру письма.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційний зразок великої і малої букви «ге», слова-картки, звуко-складові схеми слів, склади-картки.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Читання складів, слів на картках.

га, го, гу, ег, іг, иг; гаг, гуг, гог;

гума, гніт, гвинт, глід, гелгіт, агрус.

3. Звуко-складовий аналіз слів.

3.1. Колективний аналіз звуко-складової структури слів: ганок (

г	а	н	о	к
---	---	---	---	---

), гулька (

г	у	л	ь	к	а
---	---	---	---	---	---

).

3.2. Називання ланцюжка звуків у словах: гудзик, агрус, дзиґа (зошит, с. 10).

4. Показ демонстраційного зразка букви «ге» на картці, у зошиті (с. 10, 11).

5. Аналіз графічної будови літери з переліком її елементів (мала (велика) пряма похила лінія із заокругленням внизу ліворуч і верхній дугоподібний короткий елемент).

6. Фізкультхвилинка.

7. Засвоєння конфігурації літери «ге».

7.1. Показ написання літери вчителем на дошці.

7.2. «Писання» учнями букви в повітрі.

7.3. Аналіз зразка букви у зошиті (с. 10 – «г»; с. 11 – «Г»).

8. Вправи з письма.

8.1. Повторення правил письма.

8.2. Наведення літери за поданим у зошиті пунктирним зображенням («г» – 1 рядок с. 10, «Г» - 1 рядок с. 11).

8.3. Самостійне писання літери (2 рядок, с. 10–11).

8.4. Поєднання літери «ге» з іншими буквами (3 рядок, с. 10–11).

8.5. Списування слів (с. 10 – 4–6 рядки «г»; 4 рядок, с. 11 – «Г»), речень за зразком.

9. Пальчикова гімнастика.

Гавеня-немовля

Букву «Ге» вимовля:

— Гг! Ой гг, — гелгоче —

Гронце ягід хоче.

Г. Храпач.

(Обидві руки стоять на ліктях, кисті рук опущені, далі за текстом кисті піднімаються, пальці від мізинця до вказівного тримаються разом, великі з'єднуються з ними, імітуючи голову гавеняти, на 3-4 рядку тексту – ніби «розкривають» дзьобики, щоб досягнути гроно винограду (долонями показують гроно).

10. Читання речень (с. 10) і речення на с. 11.

11. Списування речень, поданих друкованим шрифтом (с. 10).

12. Словниково-логічні вправи: групування рослин за вказаною ознакою (с. 11).

12.1. Колективна усна робота з використанням ілюстрації зошита (с. 11).

12.2. Коментоване слухо-зорове письмо.

- У лісі: гриби, глід, горобина.
- На городі: огірок, редька, гарбуз, помідор.
- У саду: агрус, сливи, малина, виноград.

13. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Як поєднується літера «ге» з іншими буквами? Яку народну прикмету записали? Поясніть її зміст. Яку скоромовку читали у зошиті? Хто запам'ятав її? Давайте всі разом швидко промовимо скоромовку (с. 11).

Урок 13.

Тема. Звук [ч], позначення його буквою «че». Звуковий аналіз слів. Читання складів слів. Опрацювання оповідання. Робота з дитячою книжкою.

Мета. Познайомити учнів з новою буквою та її звуковим значенням, формувати навички читання складів, слів з буквою «ч», навчати сприймати і відтворювати прослухане й прочитане, розвивати мовлення, мислення, пробуджувати інтерес до знань, виховувати почуття гордості й любові за Батьківщину.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, складова таблиця, картки-склади, предметні малюнки, стрічка літер, «Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах» серій «Шкільна бібліотека» /Укладач Т. Стус. – Л.: Вид-во Старого Лева, – 2016.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Повторення вивченого матеріалу.

2.1. Читання стрічки літер.

2.2. Активізація поняття «звук – буква».

- Якими буквами на письмі позначають голосні звуки? Перед яким голосним звуком приголосні вимовляють м'яко? Як звучать приголосні перед буквою «ь»? Наведіть приклади слів, у яких є м'які приголосні звуки.

Назвіть голосні звуки у словах: «літера», «урок», «хлопчик». Яка різниця між звуком і буквою?

2.3. Читання складів на картках (або записаних на дошці).

Ма, но, лу, ве, си, рі, па, ті, ди, зо, бі, гу, га...

- Утворіть і назвіть слово з одним зі складів (на вибір. Наприклад, зима, нора, луска, нове, сини...)

3. Гра «Навчаємося, граючись».

3.1. Слухання казки «Де живе червень» за Г. Юдіним.

- Запам'ятайте слова зі звуками [ч], [ч'], які трапляються в казці.

Я знаю, що **чайки** живуть у морі, **чабани** – в горах, а **чайники** – на кухні.
Черепахи живуть у піску, **черв'яки** – в землі, а **чучело** – на городі.

Окрім цього, я знаю, що **чиж** живе у **гніздечку**, цвіркун – за **піччю**, а в старому **чемодані** – миші. Я навіть знаю, **хоч** ні разу не **бачив**, що в **чорній** коморі живе якесь **чорне чудовисько**. Я **чув**, як воно **чухається** і **чхає** від сирості.

А ось де живе **червень**, я до цього **часу** не знаю. Допоможіть дізнатися, будь ласка.

- Хто знає, де живе червень? Які слова зі звуками [ч], [ч'] ви запам'ятали?

3.2. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи, в основі яких лежать звуки [ч], [ч'].

- Активне вимовляння звуків [ч], [ч']. Якісна характеристика звуків (твердий, м'який приголосний; позначається у схемах однією або двома рисками).
- Визначення локального місця звуків [ч], [ч'] у заданих учителем словах: річка, часник, плач, чітко, піч, речі, початок, човен, читання, читач...
- Гра «Хто більше?»
 - Назвіть слова, в яких звук [ч] у кінці слова (сич, м'яч, піч, ніч, калач, річ, читач...)
- Складовий аукціон.
 - Продовжте слова: чор(ний), гре(чка), па(чка), сві(чка), чай(ка), си(лач), зу(стріч), ру(чка), пі(чка), чо(вен), чер(вень).
- «Допитливий».

- Дайте відповідь на запитання словом, яке містить звук [ч].

- Де сорочка?

- (У чемодані).

- Де чай?

- (У чайнику).

- Хто у клітці?

- (Чижик).
- Що у лісі?
- (Чорниці).
- Що в садочку?
- (Порічки, чорна смородина).
- Що ти любиш?
- (Чорнослив).
- Хто живе у тебе вдома із тварин?
- (Черепаха).
- Який твій улюблений день тижня?
- (Четвер).
- Хто ти для мами?
- (Донечка/синочок).
- Які ти знаєш міста?
- (Чоп, Чигирин, Чортків, Бучач, Чернігів, Черкаси, Дрогобич, Мукачеве, Чикаго, Почаїв, Червоноград, Чернівці...)

4. Знайомство з буквою «че». Порівняння великої і малої букви.

5. Вправи з читання.

5.1. Читання стрічки літер.

5.2. Читання складів з буквою «че» (буквар, с. 16).

5.3. Читання колонок слів (с. 16).

6. Фізкультхвилинка.

7. Звуко-складовий аналіз слів: чапля, качка, калач (с. 16).

8. Бесіда за змістом малюнка (с. 16). Читання тексту П. Воронька «Чок-чок-чок...»

9. Робота в парах. Утворення нових слів.

10. Читання речення (с. 16). Розкриття значення слова «гречні».

11. Вправи з читання (с. 17 букваря).

11.1. Утворення слів зі складом «ча».

11.2. Читання колонок слів (с. 17).

11.3. Читання тексту вчителем. Перевірка сприйняття змісту твору.

- Про що ви прослухали текст? Які міста згадуються у ньому? А річки, моря? Яким словом можна замінити слово «Вітчизна»? (Батьківщина, рідна земля).

11.4. Вибіркове читання учнями тексту за завданням учителя.

- Прочитайте речення, яке складається з чотирьох слів. (1, 2 та останнє речення). Прочитайте назви міст, річок, морів. Прочитайте речення, зміст якого відповідає змісту малюнка.

11.5. Аналіз змісту малюнка (с. 17).

12. Фізкультхвилинка.

13. Робота з дитячою книжкою.

«Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах» серії «Шкільна бібліотека» / Укладач Тетяна Стус. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 160 с.

Зірка Мензатюк. «Український прапор» (с. 44).

13.1. Підготовка учнів до сприймання твору.

- Чи любите ви малювати? Коли б вам довелось намалювати нашу Батьківщину, яким фарбам ви б надали перевагу?

13.2. Читання твору З. Мензатюк «Український прапор» учителем.

Марійка сиділа й малювала. Спочатку взяла блакитний олівець.

– Хай буде небо погідне, ясне! — сказала вона й намалювала небо.

– У небі хай сяє сонечко! — сказала вона і взяла жовтий олівець.

Намалювала сонце – і небо повеселішало.

А внизу поле, чорне та сумне.

— Розвеселімо його! — мовили жовта і блакитна барви.

Взялися за рученьки і злинули додолу: одна блакитним дощиком, друга — ясным проміннячком.

У чорній землі спала насінинка. Пробудилася та й каже:

— Як мені добре! Дощик мене напоїв, сонечко зігріло. Буду я проростати.

І над землею піднявся зелений паросток. І другий піднявся, і третій, і тисяча тисяч веселих зелених паростків!

— Тепер же я знаю, — засміялась Марійка, — де жовте і блакитне удвох, там настає весна! Бо разом вони дають зелену барву.

Відклала олівці і замилувалася. Гарна жовта барва з блакитною! Як сонечко з небом. Як волошка з пшеницею. Як наш прапор.

13.3. Колективне відтворення змісту казки.

- Як ви думаєте, я читала/читав оповідання, вірш чи казку? Чому ви так думаєте? Як називається казка, яку ви слухали? Якого кольору наш прапор? Які олівці були у Марійки? Яким олівцем дівчинка намалювала небо? Як Марійка зробила небо веселим? Що вирішили фарби? Що спонукало насінинку пробудитися? Як зазеленіла земля? Яке відкриття зробила для себе дівчинка? Що уявляла собі дівчинка, милуючись малюнком? А ви? (Окремі частини казки доцільно перечитувати).

13.4. Знайомство учнів із «Хрестоматією...»

Учитель демонструє загальний вигляд книжки, наголошує на тому, що це книжка-збірка оповідань, віршів, казок різних авторів на різні теми про дітей і для дітей і про те, що їх оточує.

13.5. Рекомендації до самостійної позаурочної діяльності з книжкою.

- Познайомтеся ближче з цією збіркою. Розгляньте малюнки у книжці. Подивіться на фотографії (світлини) авторів творів. Якщо виникне бажання, прочитайте, що про себе розповідають автори. Поділіться своїми враженнями з друзями.

14. Підсумок уроку.

- З якою новою буквою познайомилися? Які звуки позначає буква «ч»? Що би ви розповіли Марійці, героїні казки, про нашу Вітчизну? А про своє місто (село)?

Урок 14.

Тема. Письмо малої букви «че». Написання складів, слів, речень.
Розвиток зв'язного мовлення.

Мета. Навчити дітей правильно писати букву «ч» та поєднувати її з іншими літерами, розвивати мислення, мовлення, збагачувати словниковий запас учнів, виховувати уважність, культуру письма.

Навчально-методичне забезпечення. Таблиця «Алфавіт», демонстраційний зразок рукописної букви «ч», звуко-складові схеми слів, предметні малюнки: курчата, стрічка, чоботи; малюнки на тему «Транспорт».

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Звукові аналітико-синтетичні вправи зі звуками [ч], [ч'].

2.1. Розпізнавання звуків [ч], [ч'] у заданих учителем словах з визначенням локального місця звука.

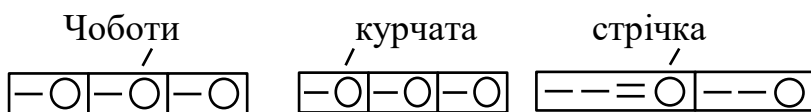
Плач, честь, чутка, круча, вчені, бачити, вивчати, вечір, чітко, вчинок...

2.2. Доповнення складу зі звуком [ч] або [ч'] для утворення слів.

Пе(че, чера), сонє(чко), зу(стріч), при(чїп), кли(чка), вну(чка), ві(чно), гон(чар).

2.3. Звуко-складовий аналіз слів: стрічка, чоботи, курчата.

- З'єднайте малюнок з його схемою.

2.4. Аналіз звуко-складових схем слів у зошиті (с. 12). Називання ланцюжка звуків у кожному слові.

3. Показ зразка рукописної літери «ч» на демонстраційній картці, таблиці, у зошиті з переліком її елементів (передній гострий елемент, дугоподібна лінія, пряма похила лінія із заокругленням унизу праворуч).

4. Фізкультхвилинка.

5. Засвоєння конфігурації букви «ч».

5.1. Показ написання літери «ч» з поясненням послідовності зображення елементів.

5.2. «Писання» учнями букви в повітрі з орієнтацією на зразок учителя.

5.3. Аналіз зразка букви у зошиті.

5.4. Написання букви учнями на дошці (крейдою, вологою губкою, пензликом).

6. Вправи з письма (с. 12).

6.1. Писання літери за поданим у зошиті пунктирним зображенням (1 рядок).

6.2. Писання букви за зразком (2 рядок).

6.3. Поєднання літери «ч» з іншими літерами: пояснення вчителя з показом типу з'єднання (че, чо – середнє з'єднання, чу – верхнє); додатково – чл (нижнє); запис учнями у зошиті (3 рядок).

6.4. Списування слів, поданих рукописним шрифтом (4 рядок).

7. Пальчикова гімнастика.

Синички

Високо в небі летить синичка, *(одну руку підіймають вгору)*

а ось і друга – її сестричка. *(підіймають другу руку вгору)*

Ліворуч, праворуч, угору! *(руки ліворуч, праворуч, угору)*

І стрімко-стрімко додолу... *(нахиляються тулубом на парту)*

«Цінь-цвірінь!» – співають синички *(розгинаються)*

і поспішають до годівнички. *(складають долоньки на парту)*

Подзьобавши трохи пшениці, *(вказівними пальчиками стукають по парті)*

геть полетіли синиці. *(ховають руки за спину)*

Т. Мельник.

8. Колективний аналіз завдання «Поміркуй» з наступним його виконанням.

8.1. Дописування букви «ч» у словах, реченні (5–7 рядки).

8.2. Списування речення за зразком (8 рядок).

9. Робота з ілюстративним матеріалом.

9.1. Називання предметів, зображених на малюнку (курчата, чоботи, черевики, сонечко, підручники).

9.2. Складовий аналіз слів.

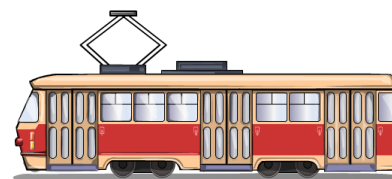
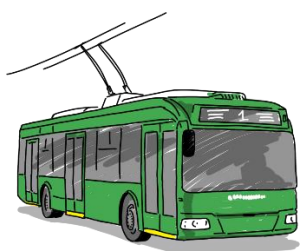
9.3. Коментований запис трискладових слів (чоботи, курчата, сонечко).

9.4. Складання речення з одним зі слів (на вибір).

10. Розвиток зв'язного мовлення: «Транспорт» (за матеріалами зошита Наумчук М. М., Наумчук В. І. «Розвиток зв'язного мовлення». 1 клас. – Тернопіль: Астон).

10.1. Визначення «зайвого» предмета.

- Розгляньте малюнки. Назвіть кожний предмет. Який предмет на малюнку «зайвий»? Чому?

10.2. Класифікація транспорту.

- Розгляньте малюнки. Які транспортні засоби зображені на них?

- Який транспорт є повітряним, а який – водним?
- Який транспорт є пасажирським, а який – вантажним?
- Який ще транспортні засоби ви можете назвати?

10.3. Уточнення поняття «Транспорт».

- Чи можна машини, зображені на малюнках, назвати транспортом? Чому?

- Яку ще сільськогосподарську техніку ви знаєте? Складіть речення про те, що роблять за допомогою цих машин.
- Назвіть машини, які належать до дорожньої техніки.

- Уважно розгляньте малюнок. Що переплутав художник? Розкажіть.

10.6. Відгадування загадок.

Руки причепив до дроту

І повіз всіх на роботу. (*Тролейбус, трамвай*)

Не сани, не віз,

А їде без коліс. (*Теплохід, пароплав, човен*).

11. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Які звуки може позначати буква «ч»? Як називають людину, яка читає книжки? (Читач). Де у цьому слові чути звук [ч]? Як називають людину, яка прийшла в театр (кінозал), щоб подивитися виставу (фільм)? (Глядач). Де чути звук [ч]? Наведіть приклади слів зі звуком [ч] або [ч'] у середині слова... Що на уроці видалося цікавим? Що нового дізналися?

Урок 15.

Тема. Закріплення звукового значення букви «че». Чистомовка. Прислів'я. Загадки. Складання казки «Струмочок і річечка – вірні друзі». Опрацювання вірша Г. Чубач «Буква Ч».

Мета. Закріпити знання учнів про букву «ч» та її звукове значення, розвивати артикуляційний апарат, мовлення, мислення, фонематичний слух, виховувати загальнолюдські цінності.

Навчально-методичне забезпечення. Картки зі складами, предметні малюнки: кавун, мак, стрічка літер, записаних за певним порядком.

План-конспект

1. Організація учнів до уроку.

2. Робота зі стрічкою літер. (Запис на дошці).

- Прочитайте стрічку літер:

Ч у б о ч к а ч у р у ч к а ч а н і ч о г о

К в і т о ч к а л а ч а с т и н к а ч а л к а з о ч к а р т о ч к а

- Поміркуйте і скажіть, які слова зі звуком [ч] заховалися серед букв.

3. Гра «Навчаємось, граючись».

3.1. Перетворення слів.

- Змініть слова **собака**, **кішка**, **син** так, щоб у них з'явився звук [ч].
(Собачка, кішечка, синочок).

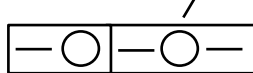
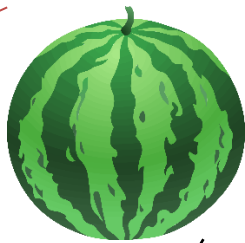
- Як можна швидко зменшити ці предмети: диван, виделка, ложка, стілець, вікно? (Доцільно показати малюнки до цих слів).

(Диванчик, виделочка, ложечка, стільчик, віконечко).

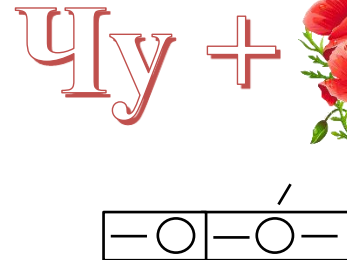
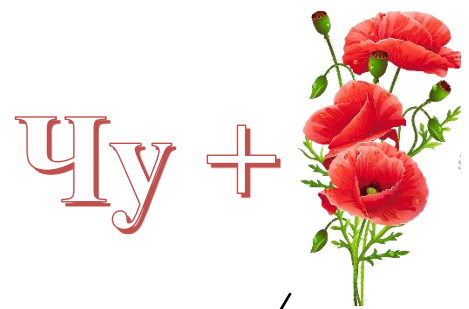
- Який звук допомагає слову звучати ласкаво?

3.2. Розв'язування шарад з використанням малюнків і схем.

~~К~~

(чавун)

(чумак)

3.3. «Граматична математика».

- Прочитайте слова. Виконайте дії додавання і віднімання. Яке слово утворилося?

- Чудеса – а + на = ? (чудесна).
- Чорна – а + о + слива – а = ? (чорнослив).
- Чисто + тіло – о = ? (чистотіл).

3.4. «Навпаки».

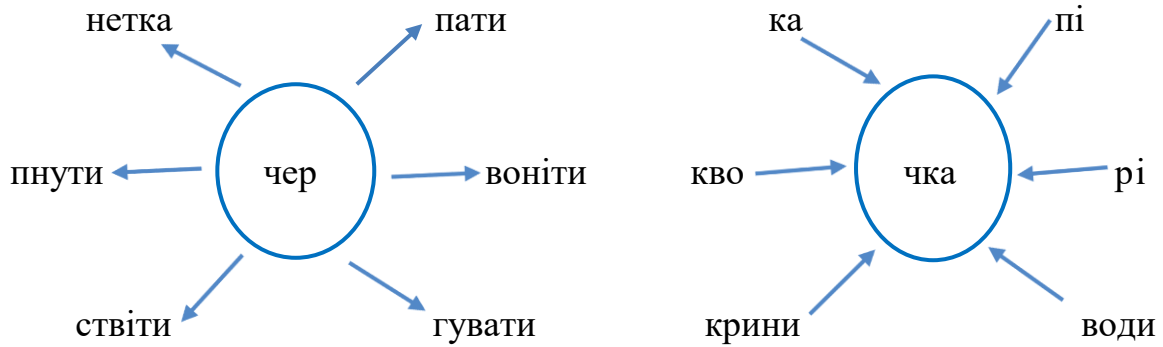
- Доберіть слова, протилежні за змістом до запропонованих:

Брудний – ... (чистий), ганьба – ... (честь), підлість – ... (чесність), огидний – ... (чудовий), рідний – ... (чужий), білий – ... (чорний), невихований – ... (чемний).

- Які зі слів можуть характеризувати виховану людину?

3.5. «Утворюємо слова».

- Утворіть слова за вказаними складами і прочитайте їх.

- Які слова відповідають на питання «що робити»? З одним зі слів складіть речення.

4. Фізкультхвилинка.

5. Читання-слухання вірша Г. Чубач «Буква Ч».

- Якого кольору фарба постала у вашій уяві? Чому? Які фарби, у назві яких є звук [ч], ви знаєте ще? (Червона, коричнева).

6. Робота з букварем (с. 18).

6.1. Читання скоромовки учнями в різних темпах.

6.2. Слухання «Усмішки про чаплю».

- Розгляньте малюнок до скоромовки. А зараз послухайте «Усмішку про чаплю».

Чапля зшила черевички
 І мерщій пішла до річки.
 — Чапу-лапу, чапу-лапу,
 В мене гарні черевички!
 Поки тішилась, ходила,
 Черевичок загубила.
 І стоїть вона в лозі
 На одній своїй нозі.
 Другу вгору підіймає —
 Черевичка вже немає.

Г. Бойко.

- Що спільного у змісті «Усмішки про чаплю» з малюнком? Чим відрізняються? (В «Усмішці» стоїть у лозі, а на малюнку – серед (біля) очерету).

6.3. Читання чистомовки за схемою: вчитель – учні.

6.4. Аналіз змісту прислів'їв.

- Учневі – удача, вчителіві – радість.
- Чим повніша бочка, тим менше дзвону.
- Чого собі не бажаєш, того й іншому не роби.

6.5. Читання прислів'їв на сторінці букваря (с. 18) учнями. Пояснення значення їх змісту.

7. Фізкультхвилинка.

8. Робота над загадками (с. 19).

8.1. Читання загадок учнями.

8.2. Складання слів-відгадок із букв.

9. Колективне складання казки «Струмочок і річечка – вірні друзі».

- Пригадайте, як починаються казки. Чим завершуються? Хто може бути героєм казки? А героями нашої казки будуть струмочок і річечка. Давайте всі разом складемо казку.

(Наприклад: «Жив собі струмочок. Початок брав з невеличкого рівчачка. А недалечко жила собі річечка, яка починалася з джерельця. Захотілося струмочку познайомитися з річечкою. Він почав швидше текти, щоб побачити її. А річечка тихо несла свою водичку через ліси, поля, долини. Вона милувалася красою своїх берегів, раділа вітрильникам, які пливли її водами. А ось струмочок побачив річечку. Він швидко наблизився до неї і дзвінко сказав: «Річечко, я хочу з тобою потоваришувати. Хочу бути тобі вірним другом!» «Добре, — відповіла річечка. — Мати друзів — це чудово! Я запам'ятала слова своєї матусі-річки, що з малих струмочків народжуються великі річки». Струмочок дуже зрадів і подарував свою стрімку водичку річечці. Так вони стали вірними друзями».)

10. Підсумок уроку.

- Які враження ви отримали від уроку? З якою буквою сьогодні «товаришували»? Що найбільше запам'яталося? Якою інформацією поділитися

з рідними? Хто запам'ятав прізвище автора вірша «Буква Ч»? Яким звуком починається прізвище? А закінчується?

Урок 16.

Тема. Письмо великої букви «Ч», складів та слів із нею. Утворення і записування слів. Читання слів, речень з буквою «ч».

Мета. Навчити дітей правильному графічному зображенню букви «Ч» та її поєднанню з іншими літерами, збагачувати словниковий запас учнів, розвивати мовлення, мислення, виховувати старанність і культуру запису.

Навчально-методичне обладнання. Демонстраційний зразок літери «Ч», «сходинки слів», книжки з наліпками букв, картки із зображенням букв.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Робота зі «сходинками слів».

(Запис на дошці або плакаті).

- Заповніть порожні клітинки і прочитайте слова.

ч	а	С				
ч	а	Р	и			
ч	а	В	у	н		
ч	а	С	н	и	к	

(час, чари, чавун, часник)

Ч		б			
Ч		д	о		
Ч		т	к	а	
Ч		д	о	в	а

(чуб, чудо, чутка, чудова)

ч	о	л	о			
ч	о	в	е	н		
ч	о	т	и	р	и	
ч	о	р	н	и	л	о

(чоло, човен, чотири, чорнило)

3. Робота з картками.

На картках (запис на дошці) букви записані парами.

- Визначте правильне зображення букви у кожній парі.

4. Гра «Знайдіть слово».

На п'яти книжках наліпки з буквами:

- Розставте книжки так, щоб вийшло слово.

5. Читання слів у зошиті (с. 13). Повторення про написання великої букви.

6. Повідомлення теми уроку.

7. Показ зразка рукописної літери «Ч» та її структурний аналіз.

(Пряма похила лінія із заокругленням угорі і вниз, яка пишеться у міжрядковому просторі, і велика пряма похила лінія із заокругленням унизу праворуч).

8. Засвоєння конфігурації літери.

8.1. Писання вчителем літери на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

8.2. «Писання» учнями букви в повітрі (на дошці) з орієнтацією на показ учителя.

8.3. Аналіз зразка букви у зошиті (с. 13).

9. Фізкультхвилинка.

10. Вправи з письма.

10.1. Писання букви «Ч» за пунктирними зразками (1 рядок).

10.2. Писання літери за зразком (2 рядок).

10.3. Показ учителем типів поєднань букви «Ч» з іншими літерами.

10.4. Писання складів за зразком (3 рядок).

10.5. Списування за зразком (4 рядок).

11. Пальчикова гімнастика.

Човник

Ми на човнику гойдались,

Раз – угору, раз – униз.

Під мостом ми пропливали.

Покатались – зупинись!

(Вигнуті долоні тильним боком догори розхитуються, потім долоні перевертаються і спокійно кладуться на стіл).

12. Складання і запис слів за запропонованими схемами. (6–7 рядки).

13. Дописування букви «Ч» у назви міст (8–9 рядки).

14. Читання вислову на сторінці зошита. Пояснення учнями розуміння його значення.

15. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Для чого треба вміти писати великі літери? Пригадайте назви міст (сіл), які починаються з букви «Ч». Які звуки позначає ця буква? У назвах яких міст (сіл) звук [ч] чути в середині (в кінці) слова? Назвіть слова зі складом «че» (чо, чи, чу, ча, чі).

Урок 17, 19.

Тема. Звук [й], позначення його буквою «ій» («йот»). Звуковий аналіз слів. Читання складів, слів, текстів. Скоромовка. Прислів'я. Досліджуємо медіа (2 год).

Мета. Познайти учнів з буквою «й» та її звуковим значенням, розвивати пам'ять, мовлення, мислення, формувати навички читання, уважне ставлення до слова, збагачувати словниковий запас дітей, виховувати любов до природи і бережне ставлення до неї.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, предметні картинки, звуко-складові схеми, фішки, стрічка вивчених літер.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Повторення вивченого на попередніх уроках.

2.1. Читання стрічки літер.

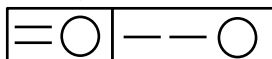
2.2. Утворення складів, їх читання.

- Утворіть і прочитайте складовий ланцюжок з голосним звуком [і]. (Мі, ні, лі...) Коли ще приголосні можуть звучати м'яко? Які букви вплинули на вимову приголосних звуків у слові «сіль»?

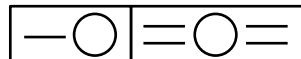
2.3. Звуко-складовий аналіз слів: ніч, річка, лебідь.

(ніч;

річка;

лебідь).

2.4. Додавання звука [й] у слова: соки, маки.

- Вимовте слово «соки». Скільки складів у слові? Який перший склад? Другий? Додайте звук [й] між складами – і ви отримаєте назви пташок. (Сойки).

- Аналогічно роботу проведіть зі словом «маки».

3. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи.

3.1. Гра «Впіймай звук».

- Послухайте вірш С. Цушка «Буква Й» і плесніть у долоньки, коли почуєте слово зі звуком [й].

Йосип в гай густи**й** зайшов,

зайчика в траві зна**й**шов.

— Буде мій! — Та з гілки со**й**ка:

— Не зай**ма**й! — тривожно зо**й**ка.

Загудів бджолини**й** рій:

— Не чіпа**й** — він ще мали**й**!

Жа**й**вір крикнув з висоти:

— Ге**й**, нега**й**но відпусти!

Й мовив **Й**осип їм на те:

— Ха**й** собі зай**ча** росте!

- Який звук ви «ловили»? Як би ви вчинили на місці Йосипа?

3.2. Активне вимовляння звука [й], спостереження за його артикуляцією.

- Вимовте чітко звук [й]. Чи натрапляє струмінь видихуваного повітря на якісь перешкоди? Вимовте звук [а]. Порівняйте вимову звуків [а], [й]. Якщо звук вимовляється легко, струмінь повітря не натрапляє на перешкоди, то який —це звук: голосний чи приголосний?

При вимові звука [й] є перешкоди на шляху струменя повітря? То звук [й] є яким: голосним чи приголосним?

3.3. Умовне позначення звука [й] на письмі.

- Запам'ятайте, діти: звук [й] є приголосним, який завжди м'який, і де б він не звучав у слові: на початку, в середині, в кінці, він буде м'який. М'які приголосні ми позначаємо у схемах як? ()

3.4. Самостійний добір учнями слів зі звуком [й] у різних позиціях.

(Йогурт, йорж, йод, гойдалка, мийка, лінійка; гай, білий, чай...)

3.5. Колективне складання звуко-складових схем слів:

Чай ($\boxed{-\text{O}=\text{}}$), лійка ($\boxed{=\text{O}=\text{}}\boxed{-\text{O}}$).

4. Фізкультхвилинка.

5. Ознайомлення учнів з буквою «Й».

5.1. Демонстрація великої і малої букви «й» на зразку «Азбуки в малюнках», їх зіставлення.

5.2. Визначення спільних і відмінних ознак у літерах: Н, П, И, Й.

6. Робота з букварем.

6.1. Структурний аналіз букви за її зображенням на с. 20 підручника.

6.2. Усний звуко-складовий аналіз слів: йорж, чайник, рій. Називання ланцюжка звуків у кожному слові і локації звука [й] у них.

6.3. Додавання звука [й] до запропонованих складів. Утворення і читання слів (с. 20).

7. Вправи з читання.

7.1. Читання колонок слів за завданням.

- Прочитайте слова у першій колонці. Що спільного у словах? Чи правильною є звуко-складова схема до цих слів: $\boxed{-\text{O}=\text{}}\boxed{-\text{O}}$?

- Прочитайте слова, які відповідають на питання **який?**

- Прочитайте чоловічі імена. Де чується звук [й]?

- Як звучать жіночі імена? Якщо ми так звертаємося до людини, то вона є дорослою чи дитиною?

7.2. Читання вчителем тексту «Вийди ранком ти на ганок...» (с. 20).
Перевірка сприйняття його змісту. Перечитування тексту учнями.

- До кого звертаються у вірші? Що пропонують кожному з нас? Яким ви собі уявили ранок? Як ви розумієте вислів: «світанок стоголосий, променистий»?

8. Фізкультхвилинка.

9. Вправа «Розширюємо кут читацького зору». Читання «слів-пірамідок» (с. 21).

10. Читання-гра «Утвори назву кольору» (с. 21).

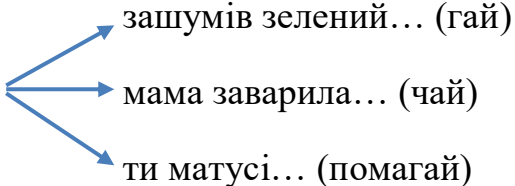
11. Гра «Навпаки» (с. 21).

- Допоможіть Буратіно відчинити ключиком скриньку «Навпаки». Яким звуком закінчується кожне слово?

12. Читання учнями скоромовки М. Чумарної (с. 21) у різному темпі.

13. Колективний аналіз змісту прислів'я (с. 21).

14. Динамічна пауза. Промовляння чистомовки з додаванням слова.

Ай-ай-ай

15. Гра «Навчаємося, граючись».

15.1. «Де звук?»

- Визначте місце звука [й] у словах: сильний, хокей, лійка, йог, трамвай, тролейбус, іній, Софійка, Соломійка, Андрійко, рідний, край.

15.2. Словникова робота.

- У слові-відповіді повинен обов'язково бути звук [й].

- Який знаєте корисний напій? (Чай). Як називається красива водоплавна птаха на «ч»? (Чайка). Яка річ необхідна для гри в хокей? (Шайба). Як називають мужню людину? (Герой).

15.3. «Доповніть речення».

Уважно ... книжку. ... правил дорожнього руху. ... старших.

(Читай, дотримуйся, поважай).

15.4. «Дивна буква».

- Слухайте уважно. Чи здогадаєтеся ви про що йдеться у розмові між буквами?

Засумували букви в алфавіті.

— Заспіваймо! — сказала одна своїй сусідці.

- Я не вмюю, — з сумом відповіла та.
- А ти спробуй. Співай, як я: і-і-і-і-і-і-і!..
- Й...-й...-й...
- І справді не вмієш. Дивно, усі голосні співають, а ти ні.
- А я не голосний звук.
- Приголосний, значить?
- Не знаю.
- Ну, і кому ти така потрібна?
- Всім потрібна. Бачиш, я також стою в алфавіті.
- Стої — шкода, чи що.
- Не «стої», а «стій». Ось і пригодилася!
- Ну добре, стій! А навіщо у тебе цей знак?
- Сама здогадайся...

(А. Шибасев).

- А ви, діти, здогадалися?

16. Робота з букварем (с. 23).

16.1. Читання учнями тексту «У зеленому гайочку» з наступним аналізом його структури і змісту.

- Прочитайте вірш мовчки. Відповіді на запитання будете давати словами вірша, тобто зачитувати відповідні слова. Скільки речень у вірші? Яке перше слово у першому реченні? А в другому? Які слова містять звук [й]? Де відбувається описана подія? Що робив зайчик? Що робив соловей? Кому співав пісню соловей? Якою була пісня солов'я?

- Які назви птахів, що містять звук [й], ви знаєте? (Сойка, жайворонок, чайка, соловей).

16.2. Аудіювання. Л. Верьовка. «Буква Й» (с. 23).

16.3. Робота в парах. Читання тексту О. Сенатович «Зайчику, зайчику, де ти бував?» (с. 22).

(Оскільки діти ще не вивчали букв: ю, я, ж, то слова з ними може озвучувати вчитель або учні, які вже вміють читати. Даний текст доцільно перечитувати в особах).

17. Робота із зображенням на планшеті рослини звіробою (с. 23).

- Як ви думаєте, що за рослина зображена на планшеті? Поміркуйте, з яких слів утворилося слово «звіробій»? Яка це рослина: лікарська чи зілля? Як вихвалявся звіробій у вірші Л. Верьовки? Послухайте ще раз: «Я такий – наче сонце золотий, всім люблю допомагати, вмію добре лікувати...» Чи знаєте ви, що у назвах багатьох рослин є звук [й]? Подивіться на світлини (картинки) цих рослин: деревій, іберійка, ейхорнія, горіх лісовий (грецький, мускатний), китайський лимонник, кінський часник... Кожна з рослин має цілющі властивості. Тому природу треба оберігати і любити...

18. Підсумок уроку.

18.1. Узагальнення знань про звук і букву «й».

- З якою буквою познайомилися? Який звук вона позначає? Яким умовним значком позначають звук [й] у схемах слів? Що про цей звук треба пам'ятати? (Приголосний, який завжди м'який).

18.2. Дидактична гра «Підкажи словечко».

Живе вона у морі синім,
Та не тюлень це і не морж.
Я підкажу вам: це рибина,
Ну, а звать цю рибу... (*йорж*).

Ой, порізала пальчик Оленка,
І у друзів стільки турбот:
І промити ранку гарненько,
І залити у ранку... (*йод*).

Пара довгих вушок,
Сіренький кожушок.
Швидкий побігайчик,
А звати його... (*зайчик*).

Всіх тваринок він годує,
Люди топчуть, не шкодують,
По землі росте усій,
Називається... (*тирій*).

Золоте його суцвіття
Дасть здоров'я на століття:
На галяві лісовій
Розцвітає... (*звіробій*).

- Який спільний звук є у словах, підказаних вами?

18.3. Розв'язання шаради.

- Поміркуйте, про які слова йдеться, якщо:

З **Ч** над морем я літаю, (чайка)

З **Г** – в машині кожній є, (гайка)

З **М** тебе я надягаю, (майка)

З **Л** собачкою назвусь. (Лайка)

- Дайте повну характеристику звука [й].

Урок 18, 20.

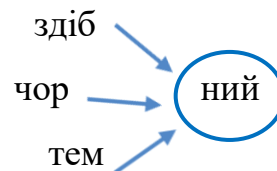
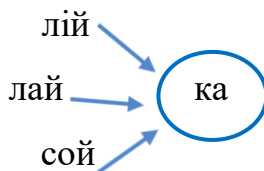
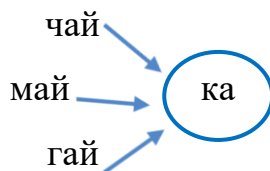
Тема. Письмо малої і великої букви «й», буквосполучень із нею. Складання і записування слів. Написання речень. Складання усної розповіді за малюнком та опорними словами. Слова, протилежні за значенням (2 год).

Мета. Навчити учнів правильно писати малу і велику букву «й» та поєднувати її з іншими літерами, розвивати мислення, мовлення, збагачувати словниковий запас, виховувати спостережливість, уважність, любов до природи.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційний зразок малої і великої букви «й», звукові схеми слів, предметні малюнки, складова таблиця, слова-картки.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Повторення вивченого матеріалу.
- 2.1. Читання складової таблиці.

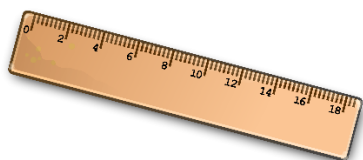

- 2.2. Гра «Буква загубилась».

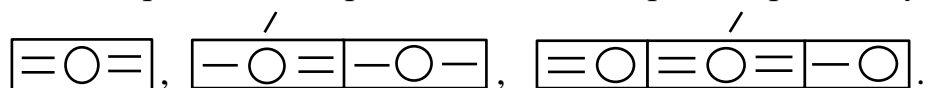
Вставте пропущені букви і прочитайте слова.

Ба...ка, обрі..., ла...нер, а...стра, ма...стер, трамва..., ві...сько, лі...ка.

- 2.3. Розгляньте малюнки.

- Назвіть предмети, зображені на них. Усі разом проаналізуємо схеми:

Поєднайте схему слова з малюнком. Поясніть, чому він так вирішили.

2.4. Робота з картками.

- Прочитайте слова на картках. Складіть речення з цих слів.

Сірий, гризе, капусту, зайчик.

3. Повідомлення теми уроку.

4. Показ зразка писаної літери «й»; зіставлення друкованої і рукописної малої (великої) букви.

5. Фізкультхвилинка.

6. Засвоєння конфігурації літери «й».

6.1. Показ написання літери на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

(Мала рукописна «й» – дві прямі похилі лінії із заокругленням внизу праворуч, де перше заокруглення ведеться до верхньої рядкової лінії, а друге – завершується у середині рядка трішки вище нижньої рядкової лінії, третій елемент «й» – це верхній дугоподібний елемент.

Велика буква «Й» складається, як і мала, з трьох елементів: перший елемент – це велика пряма похила лінія із заокругленням угорі і внизу, де нижнє заокруглення продовжується до верхньої міжрядкової лінії, другий елемент – велика пряма похила лінія із заокругленням унизу, третій елемент – верхній дугоподібний елемент, який пишеться між похилими лініями і своєю нижньою частиною, не торкається міжрядкової лінії).

6.2. «Писання» учнями букви в повітрі з орієнтацією на показ учителя.

6.3. Аналіз зразка букви у зошиті (с. 14).

7. Вправи з письма (с. 14).

7.1. Писання літери «й» за пунктирним зображенням. (й, Й) (с.14).

7.2. Писання літери за зразком (с.14).

- 7.3. Дописування літери «й» у слова, записані рукописним шрифтом (с. 14).
- 7.4. Списування речення за зразком. Розкриття значення змісту вислову (с. 14).

8. Пальчикова гімнастика.

Добрий день

— Добрий день, добрий день, —

Пальчики сказали, —

Ми сьогодні всіх дітей

Зранку привітали.

(Пальці обох рук «кланяються» назустріч, потім ритмічно на кожний склад з'єднуються з одноіменними пальцями рук).

9. Утворення слів зі звуком [й]. Зоро-слуховий коментований запис утворених слів (с. 14).

(Перше слово діти повинні записати з великої букви як на дошці, так і у зошитах) (с. 14).

10. Робота з картками.

На дошці вчитель записує слово «апельсиновий».

- Із букв слова «апельсиновий» утворені нові слова, які є на картках. Серед слів на картках прочитайте слово, що означає населений пункт (село); гірку траву (полин); мамину дитину (син); пору року (весна); деталь човна (весло); колір волосся літньої людини (сивий); річ, предмет, яка не була у вжитку (нова/новий), виконував або виконання певної дії (сипав/сипали)...

11. Читання колонок слів на сторінці зошита (с. 15).

12. Вправи з письма.

12.1. Самостійний запис букви «Й» і слова «Йосип» (с. 15, 1 рядок).

13. Списування словосполучення, поданого рукописним шрифтом (с. 15).

14. Дописування ознак до слова «дім» з опорою на малюнок (с. 15, 3 рядок. «Дім новий, великий»).
15. Зоро-слуховий малюнок диктант назв слів, зображених на малюнку (с. 15 – лійка, чайник, йод, зайчик, лінійка, айстри).
16. Фізкультхвилинка.
17. Складання тексту за малюнком і опорними словами (с. 15).
18. Гра «Навпаки».

- Доберіть слова, протилежні за змістом, до таких слів:

Товстий – ... (тонкий), малий – ... (великий), літній (чоловік) – ... (молодий), ясный – ... (похмурий (день), повний – ... (порожній), веселий – ... (сумний).

19. Пояснювальне письмо «Поміркуй» (7–8 рядки, с. 15)

20. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Який звук передає на письмі буква «й»? Що цікавого ви запам'ятали про звук [й]? (Приголосний, завжди м'який).

- Як називається музичний твір для одного виконавця? (Соло). Додайте до слова склад «вей». Яке слово утворилося? (Соловей). Де чується звук [й] у цьому слові? Додайте до складу «гурт» склад «йо». Назва якого смачного продукту вийшла? (Йогурт). Де чути звук [й]?

Урок 21, 23.

Тема. Звуки [х], [х'], позначення їх буквою «ха». Звуковий аналіз слів. Читання слів, складів. Опрацювання текстів «Казочка», «Пригоди зернинки» (с. 24–25); «Карпати – красивий край», віршів П. Залевського «Хату зводить дід Хома», Л. Біленької «Буква Х». (с. 26–27) (2 год).

Мета. Познайомити учнів з новою буквою та її звуковим значенням, формувати навички плавного читання цілими словами, розвивати мислення, мовлення, збагачувати словниковий запас, навчати порівнювати, встановлювати спільні й відмінні ознаки, виховувати любов до природи, праці.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, предметні малюнки хлібобулочних виробів, звуко-складові схеми слів, складові таблиці, слова-картки.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Підготовчі аналітико-синтетичні вправи до вивчення звуку і букви «ха».

2.1. Словниково-логічна вправа.

- У назвах яких комах і жуків є звук [х]? (Муха, мураха, хрущ). У назвах яких ще тварин є звук [х]? (Хом'як, тхір, ховрах). Чи знаєте ви явище природи, назва якого починається зі звуку [х]? (Хмара, льодохід, хуга). У назвах яких рослин є звук [х]? (Горох, хрін, горіх, обліпиха). Який предмет побутової техніки починається зі звуку [х]? (Холодильник).

2.2. Гра «Хто уважний?»

- Послухайте казку і запам'ятайте слова зі звуками [х], [х'], які трапляються в ній.

Хом'як-хвалько

Жив-був хом'як-хвалько.

Кожного вечора на хуторі збиралося дуже багато хом'яків, щоб послухати його дивні історії.

— Хочете вірте, хочете ні, — починав хом'як, — Але одного разу я прорив хід крізь землю і виліз в Африці. А там такий холод — гірший нашого! Тільки я виліз, дивлюся — стоїть слон, хоботом крутить, хвостом махає і хрюкає. Я йому говорю: «Хто ти такий, щоб хрюкати? Хом'яків не бачив, чи що?» А він «хрю-хрю» та «хрю-хрю»! Розсердився я, схопив його за хобот, розкрутив добряче і закинув на самісіньку верхівку дерева.

— Ух ти, — захоплено вигукнули хом'яки.

— Йду собі далі шляхом. Сніг під ногами — рип-хрусть, рип-хрусть.
Дивлюся — лежать дві величезні зміюки і сплять. Хроплять на всю Африку! Я
тихесенько підкрався і зв'язав їм хвости вузлом! А потім... я...

— Що, що потім?! — хором запитали хом'яки?

— Хороша справа! — образився хвалько. — Ви гадаєте, що легко
придумувати про те, чого ніколи не бачив?

За Г. Юдіним.

2.3. Гра «Де звук?»

- Визначте місце звуків [x], [x'] у словах: хвала, похід, хліб, запах, вхід,
вихід, засуха, хлопавка, хокей, халва, хоробрість.

- Наведіть приклади слів зі звуками [x], [x'] у різних позиціях.

2.4. «Складовий аукціон».

- Додайте склади до запропонованих і назвіть новоутворені слова.

Хо(роший, робрість, ровод), ха(рактер, зяїн, пати), хи(трість, жий, троці),
хі(мія, рург, ба), хо(лод, лодильник, дити), ху(стка, тір, тро).

3. Ознайомлення з буквою «х».

3.1. Демонстрація малої і великої друкованої літери «х», її структурний
аналіз.

3.2. Слухання вірша І. Січовика «Питайлик».

— Хто швидше бігає, скажіть:

Чи буква Ха, чи буква У?

— Звичайно, Ха!

— Але чому!

— Бо Ха на двох ногах біжить,

А буква У, куди там їй —

Слідом стрибає на одній.

- Чим подібні букви «Х» та «У»? Чим відрізняються?

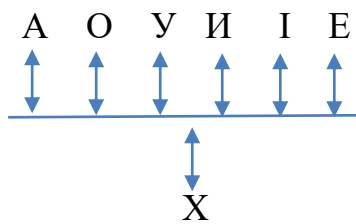
3.3. Гра «Буква загубилась».

- Поміркуйте, яка буква загубилася в словах (слова записані на картках або на дошці):

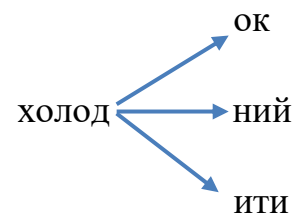
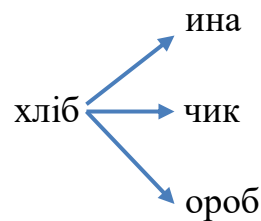
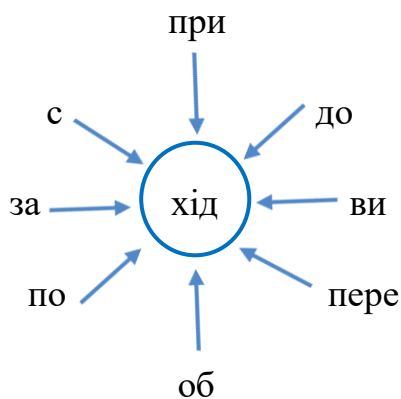
...мара, ...овра..., ...рін, ...аритон, ...ерсон, му...а, мо..., су...арі, кожу...,
За...ар.

4. Вправи з читання.

4.1. Утворення прямих і обернених складів за складовою таблицею.

4.2. Утворення і читання слів.

5. Фізкультхвилинка.

6. Звуко-складовий аналіз слів: хліб, кухар, горіх (буквар, с. 24).

7. Робота з букварем (с. 24–25).

7.1. Читання колонок слів.

7.2. Складання і читання скоромовки.

7.3. Складання «Казочки» за даним початком і опорними словами (с. 24).

(Учитель читає зачин казки і пропонує дітям скласти продовження).

7.4. Читання колонок слів на с. 25.

Визначення спільної частини у всіх словах. Постановка питань до слів.

7.5. Опрацювання тексту «Пригоди зернинки».

- Читання учнями перших трьох речень.
- Читання вчителем другого абзацу.
- Розповідь учнями продовження тексту за малюнками.
- Читання учнями продовження тексту.
- Аналіз змісту опрацьованого тексту.

- Дайте відповідь словами тексту:

- Що розповів тато своїй дитині? Що трапилось із зернинкою спочатку?

Які пригоди трапились із зернинкою потім? Використайте слова: достигла, зібрав, відвезли, змололи... Які вироби з муки спекли пекарі? Що побажали усім дорослим і дітям?

7.6. Виконання вправи «Поміркуй» (с. 25).

Які ще хлібобулочні вироби ви знаєте? (Бублик, плетенка, сайка, рогалик, ватрушка, ріжок, пиріг, печиво, лаваш, коровай...)

8. Динамічна пауза.

9. Заучування напам'ять скоромовки зі слів учителя.

«Хворостинка на хворостинку –

буква «Ха» за хвилинку».

10. Гра «Склади заблукали».

- Поставте склади в потрібному місці і прочитайте слова.

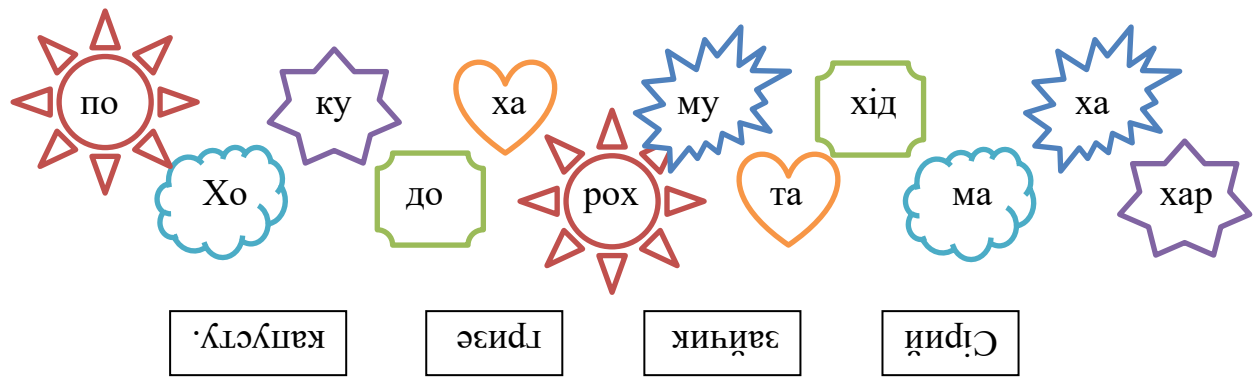
лах – спа хо – ти – ди

хтар – лі ру – ти – ха

хар – су хво – ти – рі

11. Гра «Словотворці».

- Запишіть у клітинки склади з однакових фігурок. Прочитайте утворені слова.

12. Аудіювання. «Буква Х» Л. Біленької (с. 27 букваря). Аналіз змісту прослуханого.

- Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуком [х].

- Що намалювала дитина? Яку картинку ви собі уявили? Де знаходилась Харитинка? Що вона вишивала? Чим прикрасила дівчинка хустину?

13. Опрацювання учнями вірша П. Залевського «Хату зводить дід Хома...» (с. 27).

13.1. Читання вірша учнями.

13.2. Лексико-семантична робота: зводить (будує), покрівля (дах).

13.3. Встановлення спільних і відмінних ознак у змісті вірша і малюнку до нього.

14. Фізкультхвилинка.

15. Складання учнями розповіді за малюнком (с. 26).

16. Опрацювання тексту «Карпати – казковий край».

16.1. Читання тексту вчителем.

16.2. Перевірка сприйняття змісту тексту.

- Про що ви прослухали текст? Чому Карпати називають казковим краєм? Чим приваблюють гори мандрівників? Хто мандруватиме влітку Карпатами?

16.3. Читання тексту учнями в цілому, за завданням. (Прочитати речення, які містять слова з буквою «х»).

17. Робота над прислів'ями та приказками.

- Поясніть, як ви розумієте значення таких висловів:

- Роблено наспіх – зроблено на сміх.
- Хліб – усьому голова.
- Добре того вчити, хто хоче все знати.
- Хвали ранок удень, а день увечері.

18. Підсумок уроку.

18.1. - З якою буквою познайомилися? Які звуки вона позначає? –

- Відгадайте загадки. Визначте місце звука [х] у словах-відгадках.

«Він – усьому голова», –

Про нього кажуть ці слова.

Виростає на полях,

І печеться у печач.

Він духмяний і смачний,

Він рум'яний, запашний. (*Хліб*).

Ріс, виріс, постарівся,

Дітям полюбився. (*Горіх*).

Як зростав – у землю ліз,

Хто дістав – утерсь до сліз. (*Хрін*).

Цей дивак знадвору
Носить здобич у комору.
Не на спині у мішку,
А сховавши у щоку. *(Хом'як)*.

Стоїть, як стовпчик,
Свистить, як хлопчик,
Живе у степу.
Знаєш тваринку таку? *(Ховрах)*.

18.2. Гра «Спіймай звук».

Хутром **х**валиться **ховрах**,
а **х**востом — **х**имерний **птах**.
Хоботом — **х**оробрий слон,
барвами — **хамелеон**¹.
Кожен має **хвацький хист** —
хутро, **х**обот або **хвіст**.
А коли навкруг все спить,
хто над стрі**х**ою **хурчить**?—
То без **х**обота й **х**воста,—
хрущ над **х**атою літа!

С. Цушко

¹ (Хамелеон – особливий вид ящірки, який міняє своє забарвлення під дією світла і температури).

Урок 22, 24.

Тема. Письмо малої та великої букви «ха». Написання буквосполучень, складів, слів із нею. Списування слів, поданих друкованим шрифтом. Списування речення, поданого рукописним шрифтом.

Мета. Навчити правильно писати малу і велику букву «ха» та поєднувати її з іншими літерами, формувати фонематичний слух, розвивати пам'ять, мислення, мовлення, виховувати культуру писемного мовлення.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційні зразки рукописної великої і малої букви «ха», картки зі складами, словами, таблиця «Алфавіт».

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Повторення вивченого на попередніх уроках.

2.1. Розмежування поняття «звук–буква».

- Ми вимовляємо і чуємо що? (Звуки). А пишемо і бачимо? (Букви).

2.2. Читання складів на картках.

Хо, ха, хі, хе, ху, хи.

- Наведіть приклади слів з кожним зі складів. (Вухо, хата, хімік, хек, рахунок, хист...)

2.3. Читання слів з буквою «ха», записаних на картках (на дошці).

Слух	Мох	Вухо	Халат	Хвилі	Рахунок
Сміх	Рух	Хата	Хустка	Харчі	Холодок
Хист	Дах	Хист	Халва	Хірург	Куховар
Храм	Хто	Хрін	Хутро	Хурма	Буханка

2.4. Встановлення відповідності слів.

Халва → у магазині

Хокей → на стадіоні

Хутір → коло лісу

Хек → у морі

Хист → до співу

Хірург → у лікарні

- Усно складіть речення з одним зі словосполучень (на вибір).

2.5. Читання ланцюжка вивчених літер за таблицею «Алфавіт».

2.6. Складання звуко-складових схем слів: хата, мухомор (зошит, с. 16).

3. Показ зразка рукописної літери «ха».

3.1. Аналіз зразка малої букви «ха», великої букви «Ха» на демонстраційній картці.

3.2. Зіставлення зразка друкованої і рукописної літери, великої і малої.

3.3. Аналіз будови рукописної букви малої і великої з переліком її елементів.

(Лівий, правий півовал, малий і великий).

4. Засвоєння конфігурації літери.

4.1. Показ написання букви вчителем на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

4.2. «Писання» учнями букви в повітрі (на дошці).

4.3. Аналіз зразка букви «ха» у зошитах (мала буква – с. 16; велика буква – с. 17). Усне пояснення порядку зображення елементів.

5. Вправи з письма (с. 16–17).

5.1. Писання літери за пунктирними лініями.

5.2. Писання літери за зразком.

5.3. Поєднання літери «ха» з іншими буквами. (Мала «х» – 3, 4 рядки, с. 16; велика «Х» – 3–5 рядки, с. 17).

6. Пальчикова гімнастика.

Хомка

Хомка-хомка, хом'ячок,

Смугастенький бочок.

Хомка рано встає,

Щічки миє, шийку тре.

Підмітає Хомка хатку

І виходить на зарядку.

Раз, два, три, чотири, п'ять!

Хомка хоче сильним стать.

7. Списування за зразком. (5 рядок – мала бува «х» – с. 16; 6 рядок – велика буква «Х» – с. 17).
8. Слуховий малюнковий диктант слів: хустка, хокей, хвіст (6 рядок – с. 16).
9. Списування слів, поданих друкованим шрифтом (7–9 рядки, с. 16); списування речення за зразком (8 рядок, с. 17).
10. Складання розповіді за малюнком (с. 16).
11. Дописування елемента букви. Читання записаних літер.
12. Складання речень за малюнком (с. 17).
13. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? З яких елементів складається літера «х»?

Прочитайте слова у колонках (с. 17). Що означають слова в першій (другій,

третій) колонці? Яка назва річки в третій колонці? Які ще назви міст (сіл), що містять звук [х], ви знаєте?

Урок 25.

Тема. Буква «я», позначення нею сполучення звуків [йа], [а] та м'якості попереднього приголосного. Звуковий аналіз слів. Опрацювання тексту.

Мета. Познайомити учнів з буквою «я», допомогти дітям усвідомити звукові значення букви «я», розвивати фонематичний слух, удосконалювати навички читання, виховувати любов до природи.

Навчально-методичне забезпечення. Малюнки, в назвах яких є літера «я», звуко-складові схеми слів, картки-склади, стрічка літер, складова таблиця.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Повторення вивченого матеріалу.
 - 2.1. Читання стрічки вивчених літер.
 - 2.2. Розгляд таблиці вивчених букв.

Б В Г І Д

З Й К Л М Н

П Р С Т Х Ч

А У О И І Е Ъ

- Утворіть склади з вказаними мною буквами. (Учитель вказує на букву, що позначає приголосний звук, і на букву, що позначає голосний звук. Діти утворюють склад і вимовляють його. Рекомендуємо з одним приголосним утворювати склади на діапазоні всіх голосних звуків; вимовити приголосні так, щоб вони звучали м'яко (бі, нь...). Крім цього, можна запропонувати дітям нарощування складів (рак, дуб...), замінити у складі голосний звук...)

3. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи.

3.1. Запам'ятовування слів з буквою «я» у вірші Г. Бойка «Працьовиті діти».

Ві^я пас мале теля^ятко,

Кат^я чистила зерня^ятка,

^яся обновля^яла поя^ясок,

То^я лагодив сачок.

3.2. Читке промовляння імен дітей з виділенням звуків [йа], [а].

- Промовте ім'я «Вітя». Назвіть м'які приголосні звуки. (Аналогічно розглядають слова: «Катя», «Толя»).

- Послухайте ім'я «Яся». Подивіться на звуко-складову схему цього слова: $\boxed{= \circ | = \circ}$. Скільки у слові «Яся» звуків? Назвіть ланцюжок звуків ([й, а, с', а]). Назвіть ланцюжок звуків у слові «Яна» ([й, а, н, а]), «Катя» ([к, а, т', а]).

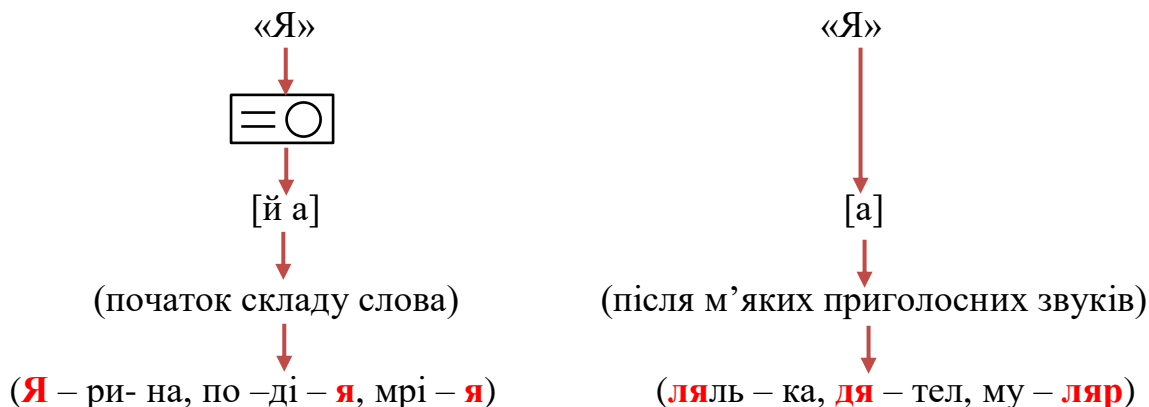
3.3. Звуко-складовий аналіз слова «яблуня».

- Вимовте слово «яблуня». Поділіть його на склади (яб-лу-ня). Назвіть звуки у кожному складі. Складіть (накресліть) звуко-складову схему цього слова ($\boxed{= \circ - | - \circ | = \circ}$).

4. Ознайомлення з буквою «я».

4.1. Знайомство з графічним зображенням букви «я». Зіставлення малої і великої літери.

4.2. Засвоєння звукового значення букви «я» з опорою на схему.

4.3. Аналіз звуко-складових схем слів: якір, маяк, моряк. Зіставлення звуко-буквеної структури слів (с. 28 букваря).

5. Фізкультхвилинка.

6. Гра «Хто у кого?» (Рекомендуємо використати малюнки).

- Назвіть діток дорослих тварин.

- У корови... (теля). Який звук чуєте в кінці слова «теля»? У кози... (козеня). У свині... (порося). У вівці... (ягня).

- Назвіть ланцюжок звуків у слові «ягня» ([й, а, г, н', а]). Якою буквою позначимо звуки [й, а]? А звук [а]? Чому? (Відповіді учнів можуть базуватися на схемі).

7. Робота з букварем (с. 28).

7.1. Утворення і читання слів з додаванням букви «я».

- Прочитайте назви країн, імена людей, належність дії до певної особи.

7.2. Читання слів у колонках.

➤ Почергове читання колонок слів учнями вголос.

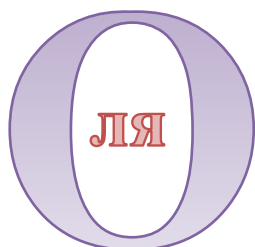
- Що об'єднує кожен групу слів?

➤ Читання учнями імен людей мовчки. Читання вголос за завданням.

- Прочитайте жіночі імена, в яких буква «я» позначає звук [а]. У яких жіночих іменах буква «я» позначає два звуки [й,а]? В яких жіночих іменах буква «я» позначає звуки – [й, а] і [а]? (Яся, Яруся). Які звуки буква «я» позначає в чоловічих іменах? ([й, а]).

7.3. Гра «Слово у слові».

- Поміркуйте, які імена «заховалися» в словах: валянки, галявина, доля. Які звуки позначає буква «я» у цих словах? ([а]). Розгадайте ребуси:

(Оля, воля);

(Валя, Аля).

8. Аналіз змісту ілюстрації на с. 29 букваря.

- Хто зображений на малюнку? (Люди, тварини). Що зображено на малюнку? (Будинок, дерева, кринички, вода, відра...) Як ви думаєте, для чого потрібна вода людині (рослинам, тваринам)? Які поради ви можете дати людям щодо води?..

9. Опрацювання тексту на с. 29.

9.1. Читання тексту вчителем.

9.2. Перевірка сприйняття змісту тексту учнями.

- Яку добру справу зробив дідусь? Де він викопав кринички? Як ви думаєте, чому дідусь викопав саме дві кринички? Як звали дідуся? А бабусю? Кого напувала маленька криничка?

9.3. Читання тексту учнями.

9.4. Вибіркове читання тексту за завданням.

- Прочитайте речення, в яких є слова з буквою «я». (1, 2 і 6 речення). Які звуки позначає буква «я» у словах?

9.5. Виконання завдання «Поміркуй» (с. 29).

10. Гра «Складовий аукціон».

- Придумайте слова, які починаються зі складу «я» (яма, ясен, ярлик, яблуко...)

- Закінчіть речення.

На сніданок у нас сьогодні були варені... (яйця). Сонце світить дуже... (яскраво). День сьогодні буде теплим і... (ясним).

11. Підсумок уроку.

11.1. З якою буквою познайомилися? Коли буква «я» позначає два звуки — [й, а]? Коли «я» позначає один звук? Який звук: голосний чи приголосний позначає буква «я»? Поміркуйте, чи може бути буква «я»

окремим словом? Наведіть приклади. Чи може «я» бути окремим складом? Наведіть приклади. Які звуки позначає буква «я», коли вона виступає окремим складом чи словом? ([й, а]).

11.2. Гра «Впіймай звук».

- Плесніть (впіймаєте звук) у долоньки, коли почуєте слово, яке треба писати з буквою «я».

Яблуньку спитали в'язи:

— Правда, що усі створіння,

як ялина, явір, ясен,

появляються з насіння?—

— Ні, не всі, хоч і чимало,

в'язам **яблуня** сказала. —

Може з зернятка з'явиться

ягода, ячмінь, пшениця.

А от **ящірка** — з **яйця.**

Кінь, **телятко** і **вівця,**

ягуари, яки, лами —

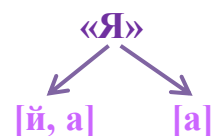
всі з'являються від мами.

С. Цушко.

- Назвіть ланцюжок звуків у слові «ясен». Якою буквою на письмі передають звуки [й, а]? Назвіть останній звук у слові «пшениця». Якою буквою на письмі передамо цей звук?

- Розгляньте схему:

Розкажіть усе, що ви запам'ятали про букву «я».

Урок 26.

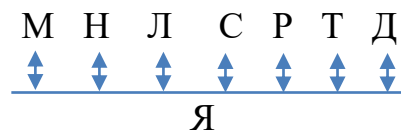
Тема. Письмо малої букви «я». Звуковий аналіз слів. Написання буквосполучень, слів, речень.

Мета. Навчити дітей правильно писати букву «я» та поєднувати її з іншими літерами, розвивати мовлення, мислення, вдосконалювати навички словотворення, звукового аналізу слів, виховувати уважність, культуру письма.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційний зразок рукописної малої букви «я», звуко-складові схеми, склади-картки, складова таблиця.

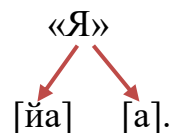
План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Повторення вивченого матеріалу про букву «я».
 - 2.1. Читання складової таблиці з буквою «я».

- 2.2. Звукове значення букви «я».

- Пригадайте, які звуки передає буква «я» в різних позиціях у слові. В цьому вам допоможе таблиця.

- Наведіть приклади слів, у яких буква «я» позначає два звуки; один звук. (Ялина, праця, явір, віяло, вечеря, няня...)

- 2.3. Пояснення значення висловів.

- Послухайте вірш І. Січовика «Покарання».

Мене за довгий язичок

батьки поставили в куток.

Поклявсь я татові і мамі

Язик тримати за зубами.

В куток я, мабуть, знову стану:

заліз язик мій у сметану.

- Поясніть значення висловів: «довгий язик», «язик тримати за зубами». А як ви зрозуміли речення: «Заліз язик мій у сметану».

- Поясніть, як розумієте вислів: «Язик до Києва доведе», «Яке коріння, таке й насіння». Які звуки позначає буква «я» у словах «язик», «насіння»?

2.4. «Впізнай казку».

- Відгадайте, з яких казок і кому належать слова:

«Я від діда втік, я від баби втік...»

«Яблунько, яблунько, заховай нас...»

3. Робота зі складовими картками.

- Складіть слова з таких складових карток: яб, ля, зем, лу, ко, до, ба, ля, ян, ря, дя, док, тел (яблуко, земля, доля, баян, рядок, дятел).

- Складіть імена зі складами: я, на, ва, ля, ра, я, та, ня, ків, я, ле, ся, то, ля (Яна, Валя, Рая, Таня, Яків, Леся, Толя). В яких іменах буква «я» позначає один звук? В яких – два?

4. Звуко-складовий аналіз слів: яблука, лялька, теля (с. 18 зошита).

5. Фізкультхвилинка.

6. Знайомство з рукописною малою буквою «я».

6.1. Аналіз графічної будови літери «я» на демонстраційному зразку. (Передній плавний елемент, як у буквах «л», «м»; у верхній частині передній плавний елемент переходить в овал, який займає половину висоти букви (рядка) і пряма похила лінія із заокругленням унизу праворуч. Букву пишуть безвідривно).

6.2. Засвоєння конфігурації літери «я»: показ написання літери на дошці; «писання» учнями букви в повітрі, на дошці з орієнтацією на зразок; аналіз зразка букви у зошиті (с. 18).

7. Вправи з письма.

7.1. Наведення літери за поданим у зошиті контурним зображенням (1 рядок).

7.2. Писання літери учнями самостійно (2 рядок).

7.3. Поєднання літери «я» з іншими буквами (3 рядок).

7.4. Списування слів: «яблуко», «яма», «ячмінь», «якір» за зразком, поданим у зошиті (4–5 рядки). Знаходження у словах: «яблуко», «якір» інших слів (лук – у спорті; кір – хвороба).

8. Пальчикова гімнастика.

Конячка

Ось конячка прискакала,

Б'є копитом: цок-цок-цок,

І по колу, й по доріжці,

Ще й забігла у лісок.

(Рухи в різні сторони вказівним і середнім пальцями рук, підстрибуючи, з акцентом на один палець).

9. Виконання завдання «Поміркуй» (самостійно, 6–7 рядки).

10. Аналіз змісту малюнка на с. 18 зошита.

- Кого з тварин ви бачите на малюнку? Як називають тварин, яких приручила людина? Яку користь приносять свійські тварини? Які свійські тварини є на подвір'ї ваших бабусь, дідусів у селі? Поміркуйте і скажіть, як називають «діток» таких тварин, як: собака (цуценя, щеня), кішка (кошеня), вівця (ягня), курка (курча), гуска (гусеня), качка (кача, каченятко)...

- Назвіть діток диких тварин: слон (слоненя), тигр (тигрень), мавпа (мавпеня), лев (левеня); птахів: соловей (солов'ятко), ластівка (ластів'ятко), горобець (горобеня)...

11. Слухове коментоване письмо «Хто у кого?» (8–10 рядки: теля(тко), козеня, поросятко).

12. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? З яких елементів складається літера «я»? Як поєднується «я» з іншими буквами? Які звуки позначає «я»? Наведіть приклади слів, у яких буква «я» позначає два звуки (один звук). Пригадайте назви дерев (рослин) і назвіть їх за порядком розміщення букв у слові «ягода» (ялина, граб, осика, дуб, акація). Що на уроці вас зацікавило? Які враження отримали?

Урок 27.

Тема. Закріплення звукових значень букви «я». Досліджуємо медіа. Опрацювання віршів Г. Чубач «Оленя», Л. Біленької «Ягуар купив буквар». Словниково-логічні вправи. Робота з дитячою книжкою.

Мета. Закріплювати знання учнів про звукові значення букви «я», розвивати мислення, мовлення, уяву, спостережливість, навчати узагальнювати, виховувати позитивне ставлення до читання і дитячої художньої книжки.

Навчально-методичне забезпечення. Опорна схема «Звукові значення букви «я», звуко-складові схеми слів: ясен, чапля, картки зі складами, складова

таблиця; дитяча художня книжка «Казкова країна»: Казки / Упорядник Г. М. Кирпа. – Х.: Белкар-книга, 2017 (серія «Веселка»).

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Повторення вивченого матеріалу про букву «я» та її звукові значення.

2.1. Читання складової таблиці.

	л	с	н	р	з	д	т
я	ля
а		са					
о			но				
у				ру			
и					зи		
і						ді	
е							те

The table is a grid with 8 columns and 8 rows. The first row contains consonants: л, с, н, р, з, д, т. The first column contains vowels: я, а, о, у, и, і, е. The cells contain syllables: 'ля', 'са', 'но', 'ру', 'зи', 'ді', 'те'. Ellipses (...) are used in the first row to indicate other possible syllables. Red arrows point from the top-left to the top-right, from the top-left to the bottom-left, and from the bottom-right to the top-right, indicating the reading path.

- Прочитайте склади. З якими голосними звуками приголосні вимовляють м'яко? Прочитайте усі склади, в яких приголосні вимовляють м'яко. Який звук означає у цих складах буква «я»? Наведіть приклади слів зі складами першого рядка. (Зілля, поросся, броня, рясний, зблик, дятел, листя).

- Утворіть і прочитайте обернені склади з буквою «я» і всіма приголосними. Які звуки позначає буква «я» в цих складах? Наведіть приклади слів, у яких буква «я» позначає два звуки. (Ясен, ялина, акація, троянда, рояль...)

2.2. Звуко-складовий аналіз слів: чапля, явір.

- Відгадайте загадки.

Довгі ноги, довгий носик,
На голівці чорний хвостик,
В сірі вбралася пір'їни,
Це – лелекова родина». (Чапля).

- Поділіть слово «чапля» на склади. Відшукайте серед звуко-складових схем ту, що відповідає цьому слову ($\boxed{-\text{O}}|\boxed{-\text{E}\text{O}}$). Назвіть ланцюжок звуків у слові. Який приголосний звучить м'яко? Чому? Який звук позначає буква «я»? Назвіть ланцюжок букв у цьому слові.

Я – дерево-красень,
А звати мене... (ясен).

- Яка звуко-складова схема відповідає слову «ясен»? ($\boxed{=\text{O}}|\boxed{-\text{O}-}$). Назвіть ланцюжок звуків у слові «ясен». Якою буквою на письмі позначені звуки [йа]? Назвіть ланцюжок букв у цьому слові? Скільки букв у слові? А звуків?

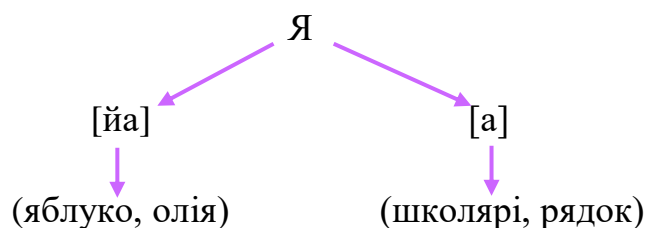
2.3. Гра «Складове лото».

- Складіть слова з таких складів на картках: сто, дя, ляр, тел, зо, ля, зу, я, струб, зем, ля (столяр, дятел, зозуля, яструб, земля).

- У якому слові буква «я» позначає два звуки?

2.4. Узагальнення знань учнів про букву «я» та її звукові значення.

- Скористайтеся опорною схемою і розкажіть все, що треба пам'ятати нам про букву «я».

3. Фізкультхвилинка.

4. Робота з букварем.

4.1. Розгляд малюнка на с. 31.

- Яке звірятко ви бачите? Чим здивоване ягуаренятко? Що воно побачило на комп'ютері? А з яким проханням воно звернулося до свого тата, ви дізнаєтеся, прослухавши вірш Л. Біленької «Ягуар купив буквар».

4.2. Читання вчителем вірша.

4.3. Перевірка сприйняття учнями змісту вірша.

- Як авторка назвала вірш? З яким проханням звернулося ягуаренятко до тата? Яку книжку купив синові тато? Чому раділа сім'я маленького ягуаренятка? Яким зростало звірятко? (Допитливим, увічливим, кмітливим). Що йому допомогло зростати саме таким? А вашим успіхам радіють у родині? Прослуханий вірш нагадує вам казку? Чим?

4.4. Читання колонок слів на с. 30.

- Прочитайте слова, які відповідають на питання **хто?** Доповніть цю колонку назвами маленьких звірят-діток. (Ягуареня, вовчєня...) Прочитайте слова в другій колонці. На яке питання відповідають слова? Що означають ці слова? Доберіть ознаки до названих вами слів: ягуареня (допитливе, ввічливе, кмітливе), вовчєня (сіре, маленьке, грайливе). Які слова третьої колонки починаються з букви «я», а які – закінчуються? Які звукові значення має буква «я» у кожному слові? На які питання відповідають ці слова: **хто?** або **що?** Які ознаки цих предметів? Прочитайте четверту колонку слів. Доберіть свої ознаки і поставте питання до цих слів.

4.5. Робота в парах. Читання порівнянь, розкриття їх значення.

4.6. Опрацювання вірша Г. Чубач «Оленя».

- Читання вірша вчителем.
- Перевірка сприйняття учнями змісту вірша.

- Про кого ви прослухали вірш? Йдеться у вірші про велику чи маленьку тваринку? Чому ви так думаєте? Як звали дівчаток? Про що запитала Уля Олю? Яку відповідь дала Оля Улі? Кого ж гукало оленятко?

- Читання тексту вірша учнями.
- Вибіркове читання слів з буквою «я». З'ясування звукового значення букви «я» у цих словах.

4.7. Розгадування ребусів.

- «Слово заховалося».

- Які слова «заховалися» у словах:

ЯПОНІЯ, ЯЛИНКА, ЯРМАРКИ

Які звуки позначає буква «я» у цих словах?

- Ребуси на планшетах (буквар, с. 30). З'ясування звукового значення букви «я» в цих словах.

5. Фізкультхвилинка.

6. Робота з дитячою книжкою.

(Розглядається книжка «Казкова країна». Ознайомлення з казкою Івонни Савицької «Що це?» (с. 43)).

6.1. Підготовка учнів до сприйняття змісту казки.

- Які казки ви пам'ятаєте? Яку казку хотілося б перечитати, послухати ще раз? Яка казка є найулюбленішою для вас? Чи впізнаєте ви казку, уривок з якої ви зараз почуєте? (Учитель задалегідь роздає дітям, які читають, картки з уривками казок, просить їх правильно доповнити речення і прочитати уривок).

№ 1. Були собі ... та Поїхав ... на ярмарок та й купив собі козу. Привів її ..., а рано, на другий день, посилає ... старшого ... ту ... пасти.

(Укр. нар. казка «Коза-дереза»).

№ 2. Жили собі двоє мишенят — ... та ... і півник Мишенята було тільки й знають, що ... та А півник , всіх піснею ... та й до ... береться.

(Укр. нар. казка «Півник і двоє мишенят»).

№ 3. Лисичка наварила ... з ... , розмазала ... по ... й поставила перед кумом.

На другий день приходить ... , а ... наварив ... , ... , ... , ... , покраяв усе те на дрібні шматочки, зложив у ... з ... шийкою та й поставив на столі перед....

(І. Франко «Лисичка та журавель»).

- Ви, діти, молодці. Я хочу познайомити вас з казкою «Що це?», яку написала Іванна Савицька. Сідайте зручніше і слухайте!

6.2. Читання вчителем казки І. Савицької «Що це?».

«По нивці, по травці, по чистій муравці Чубатка ходила, щось біленьке згубила. Щось біле, кругленьке, гладке, не маленьке...

Біг зайчик горою дрібною ходою, побачив щось у травці, в зеленій муравці, біг, біг, спотикнувся, упав, посковзнувся. Ліз жучок горбочком, літнім холодочком, по свіжій травиці, м'якій шовковиці. Ліз, ліз, озирнувся, упав, аж вжахнувся. І котик-муркотик припав на животик, побачив щось у травці, в зеленій муравці, підбіг, перескочив, упав, натолочив... І жабка жовтенька товстенька й кругленька, і білка-моргулька, їжак і зозулька шукали щось в травці, в зеленій муравці, щось біле, кругленьке, гладеньке, не маленьке...

А мишка сміється, за боки береться...

— Ой жучку, зозулько і білко-моргулько, і зайчику-брате, чи важко вгадати, що біле оце — яйце?»

6.3. Колективне відтворення прослуханої казки; роздуми над прослуханим.

Учитель розставляє біля дошки картинки: курка, яйце, зайчик, жук, кіт, жаба, білка, їжак, зозуля, мишка, лисиця у довільному порядку.

- Розгляньте малюнки. Кого авторка не згадала в казці? (Лисицю). Хто пам'ятає заголовок казки? Ви отримали відповідь на питання заголовка? За яким порядком з'являються герої казки? Хто першим з'явився на ниві? Як авторка назвала героїню? (Учитель зачитує перше речення). Що ж згубила Чубатка? Хто з героїв і як пересувався, ви скажете, коли я зачитаю їх дії:

- Біг, спотикнувся, упав, посковзнувся (хто?)... зайчик.
- Ліз, озирнувся, упав, вжахнувся (хто?)... жучок.
- Припав, побачив, підбіг, перескочив, упав, натолочив (хто?)... котик.
- Шукали щось у травці (хто?)... жаба, білка, їжак і зозулька.
- Сміялася, за боки бралася (хто?)... мишка.

- Чи знали герої, що вони шукали? Хто допоміг їм дізнатися? А якщо би мишка загадала друзям загадку: «Білі стіни, білий дах, заховався в ньому птах», то легше було героям здогадатися, що загубила Чубатка? У слові «яйце» буква «я» які звуки позначає? Як ви вважаєте, авторка з любов'ю писала казку? Чому ви так думаєте? (Слова звучать ласкаво, лагідно...)

6.4. Колективний розгляд книжки; знаходження прослуханої казки з орієнтацією на прізвище автора, заголовок і малюнок до казки.

(Учитель демонструє книжку, посторінково діти розглядають її, зачитують заголовки казок, прізвища авторів, звертають увагу на малюнки. Малюнок до прослуханої казки аналізують детально. У кінці роблять узагальнення: це – книжка-збірка казок багатьох авторів на різні теми).

6.5. Рекомендації до позаурочної діяльності з книжками.

- Принести книжку з улюбленою казкою, показати книжку друзям і розповісти їм улюблену казку, демонструючи малюнки в книжці.

7. Підсумок уроку.

- Які враження від уроку ви отримали? На які думки наштовхнули вірші, які ви слухали, читали? Чи цікавою для вас виявилася буква «я»? Чим? Яку цінну думку для себе ви візьмете з уроку? Як ви думаєте, чи корисно бути допитливим? Чого навчила вас казка Іванни Савицької «Що це?» Розкажіть казочку своїм молодшим братикам і сестричкам або друзям.

Урок 28.

Тема. Письмо великої букви «Я», слів із нею. Складання та записування речень. Складання усної розповіді за опорними словами. Розвиток зв'язного мовлення.

Мета. Навчити дітей графічно правильно писати велику рукописну букву «Я» та поєднувати її з іншими літерами, збагачувати словниковий запас учнів, розвивати пам'ять, мовлення, мислення, закріплювати вміння зв'язно висловлювати свої думки, виховувати почуття товариськості, взаємоповаги.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційний зразок рукописної великої букви «Я», предметні картинки, слова-картки, звуко-складові схеми, стрічка літер.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Актуалізація знань учнів про звуки і букви.
 - 2.1. Читання стрічки літер.
 - 2.2. Повторення вивченого матеріалу про звуки і букви.

- Прочитайте букви, якими на письмі позначають приголосні звуки, голосні. Перед якими буквами приголосні вимовляються м'яко? Яка буква не має звукового значення? Наведіть приклади слів, у яких усі приголосні м'які. (Тінь, сіль, місяць...) Наведіть приклади слів, у яких приголосний перед «я»

звучить м'яко. (Пісня, зоря, гривня...) Коли буква «я» позначає два звуки?

Наведіть приклади таких слів. (Ясен, поезія, ячмінь...)

2.3. Робота зі звуко-складовими схемами.

- Розгляньте звуко-складові схеми:

гривня

муляр

баян

Прочитайте слова на картках: муляр, баян, гривня, ягоди.

- Скільки складів у кожному слові? Поміркуйте, до якого слова складена перша (друга, третя) звуко-складова схема? Яке зі слів є зайвим? Чому?

Поєднайте слово з його звуко-складовою схемою.

2.4. Утворення речень зі слів-карток (усно).

- Прочитайте слова на картках.

- Ярина, Яніна, ягоди, і, збирали.
- Олеся, Яків, і, зварили, з, ягід, кисіль.

- Розставте слова так, щоб вийшли речення. Чому окремі слова написані з великої літери? Які звуки позначає буква «я» у кожному слові-імені?

2.5. Гра «Наскрізна літера».

- Серед слів, записаних на картках (дошці), знайдіть ті, в яких буква «я» є третьою.

Пісня, Зоя, пояс, яблуня, ялина, баян, туя, Яся.

2.6. Читання слів у колонках (зошит, с. 19).

- Чому всі слова записані з великої літери? Прочитайте чоловічі імена, жіночі імена, назви населених пунктів.

3. Повідомлення теми й мети уроку.

4. Показ зразка рукописної літери «я» на демонстраційній картці з переліком її елементів.

5. Засвоєння конфігурації літери «я».

5.1. Показ написання літери на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

5.2. «Писання» учнями букви в повітрі з орієнтацією на показ учителя.

5.3. Аналіз зразка букви у зошиті (с. 19).

6. Вправи з письма.

6.1. Наведення літери за поданим у зошиті контурним зображенням (1 рядок).

6.2. Самостійне написання учнями букви «Я» (2 рядок).

6.3. Списування слів за зразком (3–4 рядки).

7. Фізкультхвилинка.

8. Слухання вірша П. Залєвського «Ми усі одна сім'я».

Ми усі одна сім'я —

Яків, Яна, Ян та я.

Тато, мама, Ян — мій брат,

Ми на «я» усі підряд!..

- Про кого ви прослухали віршик? Як звали тата (маму, брата)?

Прочитайте на 5 рядку ім'я. У цьому ж рядку запишіть ім'я мами, брата і дамо ім'я дівчинці, яке також має починатися буквою «Я».

9. Коментоване письмо слів-імен.

Яків, Яна, Ян, Ярина (5 рядок).

10. Запис слів-імен, які містять букву «я».

Ася, Ліля, Марія, Валя (6 рядок).

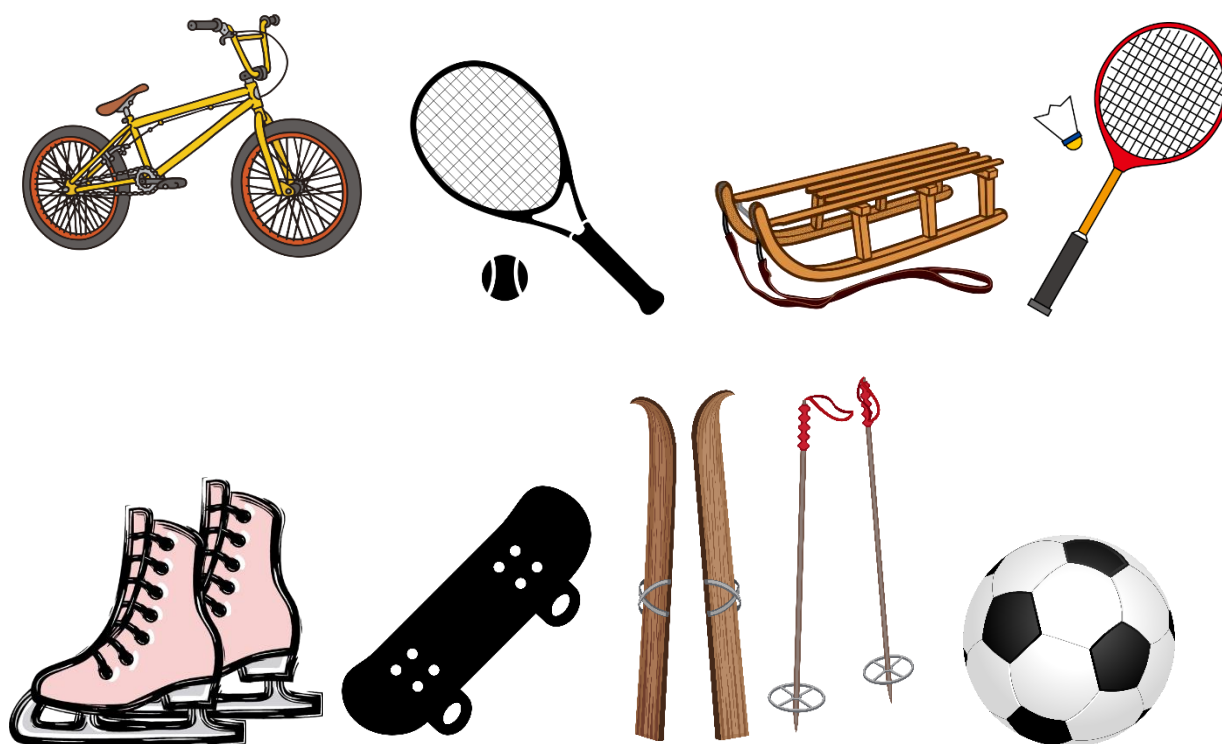
11. Складання усної розповіді за малюнком і опорними словами (с. 19).

12. Слухове письмо.

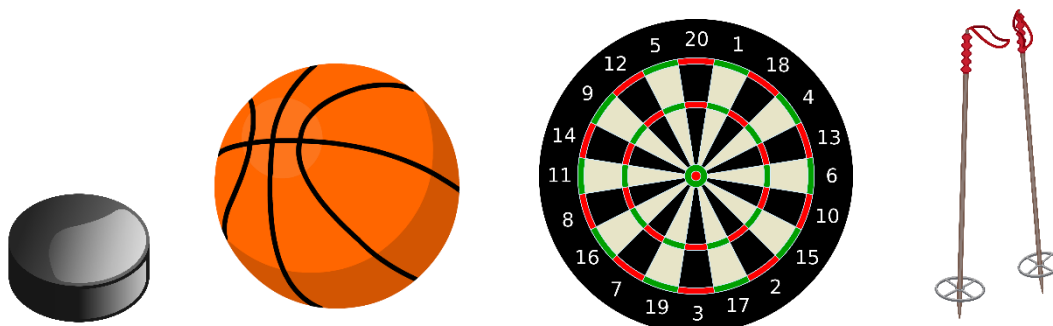
Дописування речень за вказаними ознаками. (У Яринки лялька **Яся**. У Зорянки **яблуко**. Діти разом **бавляться**). Звуко-складовий аналіз слова «Яся».

13. Розвиток зв'язного мовлення. «Спорт». (За матеріалами зошита «Розвиток зв'язного мовлення» 1 клас. Автори: В. Наумчук, М. Наумчук. – Тернопіль: «Астон»).

13.1. Назвіть спортивний інвентар, зображений на малюнках.

13.2. Розгляд малюнків. Визначення «предметів-родичів».

- Назвіть предмети, які використовують спортсмени взимку.

13.3. Визначення «зайвого» предмета.

- Складіть речення з одним зі слів.

13.4. Що переплутав художник?

13.5. «Визначення переможця».

- Розгляньте малюнок.

- Хто із тварин вийшов переможцем зі стрибків у довжину? Чому ви так думаєте? Який вид спорту подобається вам?

136. Яким видом спорту вирішили зайнятися юні «спортсмени-звірята»?

13.7. Розгляньте малюнок.

- Яким видом спорту «займаються» звірята?

Складіть зв'язну розповідь за малюнком і опорними словами: дружня команда, футболісти, чудові гравці, воротар, порушення правил, м'яч у воротах, переможці.

13.8. Відгадування загадок.

Дві дощечки, дві сестри

несуть мене з гори. (*Лижі*)

Улітку відпочивають,

Узимку дітей катають. (Санки)

Два ножі ріжуть лід,

Залишають дивний слід. (Ковзани)

14. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Поясніть, як ви розумієте зміст вислову: «Умілому вся робота легка», «Мудрим ніхто не вродився, а навчився». Які звуки позначає буква «я» у словах: як, вся, вродився, навчився.

- Яким видом спорту вам би хотілося займатися? Які види спорту вам подобаються? Розпитайте у рідних, яким видом спорту вони займаються (займалися), яких успіхів досягли.

Урок 29, 31.

Тема. Звуки [ж], [ж'], позначення їх буквою «же». Дзвінка вимова звука [ж] у кінці складів, слів. Читання складів, слів. Опрацювання вірша П. Воронька «Журавлики-журавлі», тексту, уривка казки А. Свашенко «Друзі», вірша Л. Повх «Жук і жаба мандрували» (2 год).

Мета. Познайомити учнів з новою літерою та її звуковими значеннями, вдосконалювати навички читання, розвивати логічне мислення, артикуляційний апарат, вміння складати звуко-складові схеми слів, сприяти розвитку зв'язного мовлення, виховувати любов до рідного краю і дбайливе ставлення до природи.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, складова таблиця, предметні малюнки, фішки для складання звукових схем слів, лінійка літер.

1. Організація класу до уроку.

2. Робота над чистомовкою.

Жа-жа-жа – ми побачили... (вужа).

Жу-жу-жу – по галявині... (ходжу).

Жі-жі-жі – дуже гострі всі... (ножі).

Жи-жи-жи – ти мені... (допоможи).

3. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи до вивчення звука і букви «Ж».

3.1. Фонетична зарядка.

- Як гуде джміль? (Ж-ж-ж...)

3.2. «Хто уважний?»

- Знайдіть однаковий звук у словах: сніжинка, стежка, жук, лижа, книжка, вуж.

- Назвіть ім'я дівчинки, яке складається з перших звуків слів-назв картинок. (Учитель демонструє предметні малюнки: **ж**ук, **а**пельсин, **н**ожиці, **н**арцис, **а**йстра).

3.3. «Спіймайте звук».

- Плесніть у долоньки, коли почувете звук [ж] у словах.

Кішка, живіт, жоржини, вовк, ведмідь, вуж, щит, сніжок, жито, пшениця, жирафа, життя.

3.4. «Запам'ятаймо слова».

- Запам'ятайте слова зі звуком [ж], які вам трапляться у казці.

Жадібна Жаба

Жили-були поважний Жук, обережний Вуж і жадібна Жаба. Одного разу поважний Жук каже Вужу:

— Треба нам дах пофарбувати.

— Пофарбувати можна, — відповів обережний Вуж. — Лише якою фарбою?

— Жовтою, — впевнено сказав Жук.

— Але у нас немає жовтої фарби.

— Ну, тоді оранжевою!

— І оранжевої також немає.

— Давай попросимо у жадібної Жаби, у неї ціла діжка оранжевої фарби.

А жадібна Жаба у цей час їла джем із жасмину. Побачила, що до неї йдуть Жук і Вуж, швиденько заховала джем, сіла і чекає.

— Добрий день, Жабо! Ти не даси нам оранжевої фарби дах пофарбувати?

— Не дам! — відповіла Жаба. — Шкода фарби.

Пішли Жук з Вужем ні з чим, а Жаба знову за джем взялась. Тут прилетів Джміль і гуде: — Дай трішечки дж-ж-жему, Ж-жабо.

— Немає у мене ніякого джему!

— Яка ж ти жадібна! — розсердився Джміль та як ужалить Жабу.

Жаба з переляку — плиг у діжку з оранжевою фарбою! Вилізла вся оранжева і плаче оранжевими сльозами: — Пожалійте мене, бідолашну-у-у!

Але нікому не було жаль жадібної оранжевої Жаби.

3.5. «Хто більше?»

- Назвіть тварин, у назві яких є звук [ж]. (Їжак, жирафа). Назвіть будь-які слова зі звуком [ж]. (Ложка, ніжка, жалюзі...)

3.6. «Доповніть словом».

➤ Дивний ключ у небі лине,

Не залізний, а пташиний.

Цим ключем в осінній млі

Відлітають... (*журавлі*).

➤ Ти відгадай мені загадку:

Вгорі тремтить сіренька пташка

Ї пісні співає голосні,

Та жаль, що тільки навесні.

Ну, називай же без відмовок,

Що це за пташка... (*Жайворонок*).

➤ Лиш торкнись до колючок –

Він згортається в клубок.

Не вгадаєте ніяк?

Підказать вам? Це... (*їжак*).

➤ Ледар-ледар рижий кіт

Відлежав собі... (*живіт*).

➤ В'яже мама довгий шарф,

Це тому, що син... (*жираф*).

3.7. Характеристика звуку [ж].

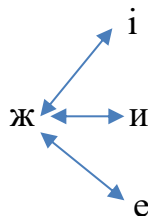
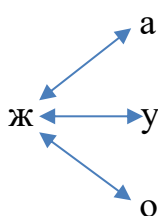
- Чітко вимовте звук [ж]. Як ви думаєте, який це звук: голосний чи приголосний? Як позначатимете приголосний [ж] у схемі слова? Як позначите пом'якшену вимову звуку [ж']? (Жіночий, жінка, лижі...)

3.8. Самостійний добір учнями слів зі звуками [ж], [ж'].

(Пожежник, жнива, лужок, жилет, ножі, ріжок...)

4. Ознайомлення з буквою «ж».

5. Читання складів з буквою «ж».

Складання слів з кожним складом (усно). (Жар, журба, жовтіє, лижі, життя, жетон).

6. Фізкультхвилинка.

7. Звуко-складовий аналіз слів: жук, ліжко, вуж.

8. Робота з букварем (с. 32–33).

8.1. Читання складів, слів за напрямком стрілки (с. 32). Словникова робота: жадати, вежі...

8.2. Читання назв міст. Доповнення ряду.

8.3. Читання скоромовок у різних темпах; заучування напам'ять однієї з них (на вибір).

8.4. Опрацювання вірша П. Воронька «Журавлики-журавлі».

➤ Читання тексту вчителем; лексико-семантична робота.

(Мандрувати – подорожувати, дальня земля – чужа земля...)

- Аналіз змісту вірша.
- Читання вірша учнями в парах.

9. Робота над змістом приказок (с. 33).

10. Динамічна пауза.

11. Читання лінійки літер.

12. Аудіювання: «Жук і жаба мандрували» (с. 35 букваря). Вибіркове зачитування учнями слів з буквою «ж».

13. Розвиток мовлення учнів: складання казки за запропонованим зачином (буквар, с. 35).

13.1. Читання зачину казки вчителем.

13.2. Аналіз змісту малюнка.

13.3. Складання продовження казки з опорою на малюнок.

14. Фізкультхвилинка.

15. Опрацювання тексту (буквар, с. 34).

15.1. Читання тексту вчителем.

15.2. Перевірка сприйняття учнями змісту тексту.

- Чим нагадає текст казку? Хто герої цієї казочки? Яку казку вам нагадала описана ситуація? Чим? Як журавлик готувався зустріти гостя? Як ви думаєте, потоваришують журавлик і жайворонок?

15.3. Читання учнями тексту.

- Прочитайте текст. Назвіть усі слова, зображені на малюнку, в назві яких є звук [ж]. «Озвучте» малюнок словами тексту.

16. Розкриття змісту прислів'я (буквар, с. 34).

17. Підсумок уроку.

- Яку букву вивчили на уроці? На що подібна буква «ж»? Які звуки позначає буква «же»? «Спіймайте» звук [ж] у словах вірша С. Цушка «Данилкова абетка».

Жвава **жа**бка з **жу**равлем

у пі**ж**мурки гралася,

під **жа**сминовим кущем

на лу**ж**ку сховалася.

Жабку **жу**равель шукав —

в **жи**ті у **жу**ків питає.

Мі**ж** **жу**ржинами ходив —

із д**ж**мелями говорив.

Де **ж** ця **ж**вава **жа**бка, де? —

Журавель все не знайде...

Урок 20, 32.

Тема. Письмо малої та великої букви «же». Написання складів, слів, речень. Списування речень, поданих рукописним шрифтом (2 год).

Мета. Навчити дітей правильно писати малу і велику букву «же» і — поєднувати її з іншими літерами, розвивати фонематичний слух, мислення, мовлення, закріплювати вміння зв'язно висловлювати свої думки на задану тему, виховувати любов до природи, пробуджувати бажання пізнавати рідну країну.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційний зразок рукописної малої і великої букви «ж», фішки, предметні картинки, таблиця «Алфавіт», складова таблиця.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Ігрові вправи.

2.1. Додавання елемента і утворення нової букви.

Р → В; ь → ? (Б, В); Л → (Д); К → ? (Ж).

2.2. Реконструювання букв.

Р → (дописати нижню дужку) → В; Ь → (дописати верхню риску) → Б;
Л → (дописати риску з загнутими донизу кінцями) → Д; К → (дописати зліва елементи літери, такі ж як і з правої сторони) → Ж.

2.3. Вилучення елемента і утворення нової букви.

В → (забрати верхню дужку) → Ь; В → (забрати нижню дужку) → Р;
Д → (забрати нижню риску) → Л; Ж → (забираємо ліву частину) → К.

3. Утворення і читання складів за складовою таблицею.

Б В Г І Д Ж З

Й К Л М Н П Р

С Т Х Ч

А Е І И О У Я Ъ

(Учитель вказує на букву, яка позначає приголосний звук, діти додають букви, що позначають голосні звуки, вказані вчителем, і читають склад. Зі знаком м'якшення учні вимовляють приголосні звуки).

4. Відгадування загадок.

- Послухайте загадки. Вкажіть картинку зі словом-відгадкою.

➤ Хтось на дубі, мов на бильцях,

Порозвішував барильця.

Стереже їх мудрий дрізд,

Бо свиня прийде і з'їсть. (*Жолуді*).

➤ І червоні, і зелені

В кошик просяться до мене

Симпатичні білоніжки.

Їх назвали... (*сироїжки*).

➤ Що два тижні зелениться,

Що два тижні колоситься,

За два тижні одцвітає,

Ще два тижні наливає

І два тижні підсихає. (*Жито*).

- Сірий, довгоногий,
По болоті гуляє,
Журавлину шукає. (*Журавель*).
- У зеленому жакеті
Галасує в очереті,
Хоч і плавати мастак,
Та не риба і не рак. (*Жаба*).
- Червона та кисла
На болоті звисла.
Журавель завітав
І кислицю позбирав. (*Журавлина*).
- Цей малесенький хижак
Колеться, немов їжак.
Навіть шука, справжня злюка,
З ним не справиться ніяк. (*Йорж*).
- Ріжемо усе, що треба:
Ми поріжемо для тебе
І тканину, і папір,
Як не віриш – перевір. (*Ножниці*).

- Який однаковий звук є у кожному слові-відгадці?

5. Ознайомлення з рукописною літерою «же».

5.1. Показ зразка рукописної літери на демонстраційній картці (таблиці, у зошиті).

5.2. Аналіз графічної будови літери з переліком її елементів.

(Правий і лівий півовали, пряма похила лінія, дві поєднувальні лінії).

6. Засвоєння конфігурації літери «же».

6.1. Засвоєння написання літери на дошці з поясненням послідовності її елементів.

6.2. «Писання» учнями букви в повітрі (на дошці).

6.3. Аналіз зразка букви в навчальному зошиті.

7. Вправи з письма.

7.1. Наведення літери за поданим у зошиті пунктирним зображенням («ж» – 1 рядок, с. 20; «Ж» – 1 рядок, с. 21).

7.2. Самостійне написання літери «же» (2 рядок, с. 20 – «ж»; 2 рядок, с. 21 – «Ж»).

8. Фізкультхвилинка.

9. Звуко-складовий аналіз слів: жолуді, ложка, морж (с. 20 – «ж»); читання колонок слів (с. 21 – «Ж»).

10. Поєднання літери «же» з іншими буквами («ж» – 3–5 рядки, с. 20; «Ж» – 3–4 рядки, с. 21).

11. Утворення слів із запропонованими складами та їх запис (жито, жити, жати – с. 20, 6 рядок). Списування слів, поданих рукописним шрифтом (с. 21, 6 рядок).

12. Пальчикова гімнастика.

Горобці

Горобці малі стрибали,

На стежині гралися.

Враз знялися – полетіли,

Бо когось злякалися.

(«Підстрибувати» пальцями по столу, потім «літати», рухаючи всією рукою).

13. Списування речень, поданих рукописним шрифтом.

(«ж» – 8 рядок, с. 20; «Ж» – 8–10 рядки, с. 21).

14. Коментоване зоро-слухове письмо (с. 20 – 9, 10 рядки. Жук живе у землі. Жаба живе у воді).

15. Гра «Буква заблукала».

- Поставте букву «ж» на своє місце і прочитайте слова. (Слова записані на дошці).

Кжин – ка нжі – ний о – иж – на

ка – наж а – ба – руж по – по – ржо

джі – ка е – кі – жап ба – кла – ажн

16. Підсумок уроку.

16.1. Яку букву навчилися писати? Які звуки позначає буква «же»?

16.2. - Послухайте віршик Л. Біленької «Жоржик», запам'ятайте слова зі звуком [ж].

Жоржик

— Дай мені на букву «Же», —

Каже мамі Жоржик.

— Що ж це, жолудь чи желе?

— Ні, медовий коржик.

- У яких словах звук [ж] стоїть на початку слова (в середині)?

16.3. - Запишіть букви у клітинки і прочитайте слова.

ж	у	р	а	в	е	л	ь
у	ж	г	о	р	о	д	
ж	о	л	у	д	ь		
о	ж	и	н	а			
л	и	ж	і				
н	і	ж					

1. Назва птаха (журавель)

2. Назва міста (Ужгород)

3. Плід дуба (жолудь)

4. Лісова ягода (ожина)

5. Спортивне знаряддя (лижі)

6. Кухонний предмет (ніж)

Урок 33, 35.

Тема. Звук [ш], позначення його буквою «ша». Звуковий аналіз слів.

Читання складів, слів. Скоромовка. Опрацювання вірша Л. Яковенко «Гордилися гусаки...», В. Крищенко «Вишиванка», оповідання Н. Воскресенської «Театр» (2 год).

Мета. Познайомити учнів з буквою «ша» та її звуковим значенням, розвивати логічне мислення, мовлення, збагачувати словниковий запас дітей, формувати навички правильного і свідомого читання, виховувати любов до природи, пробуджувати гордість за свій народ і Батьківщину.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, звукові схеми слів, складова таблиця, слова-картки, ребус, складове лото, предметні малюнки.

1. Організація класу до уроку.

2. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи, в основі яких лежить звук [ш].

2.1. Виділення звуку [ш] з вірша Г. Чубач «Алфавітні усмішки».

Шепче вітер: «**Ш**а, **ш**а, **ш**а!

Шубку білочка знай**ш**ла!»

Шелестить трава похила:

— **Ш**убку білочка купила!

Шепч**еш** ти, і вірю я:

— **Ш**убка в білочки — своя!

2.2. Активне вимовляння виділеного звуку [ш], спостереження за способом вимовляння.

2.3. Характеристика звуку [ш]; умовне позначення звуку у схемі слова.

2.4. Впізнання звуку [ш] у заданих учителем словах. (Каштан, горішок, шоколад, шахи, ромашка, пошта, школа, шахтар...)

2.5. Самостійний добір учнями слів зі звуком [ш] у різних позиціях – на початку, в середині, в кінці слова.

(Шолом, шип, шум...; гроші, груша, пшоно...; куліш, аркуш, комиш, туш, фініш...)

2.6. Утворення складу зі звуком [ш] на діапазоні шести голосних звуків (усно).

Ш + а, о, у, и, і, е

3. Ознайомлення учнів з буквою «ша».

3.1. Демонстрація великої і малої друкованої літери «ша»; зіставлення їх за формою, розміром.

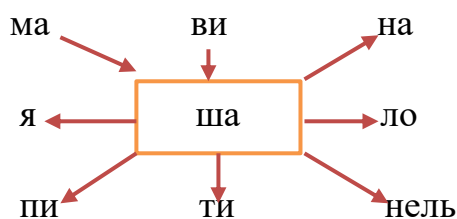
3.2. Структурний аналіз букви «ша».

4. Вправи з читання.

4.1. Читання лінійної таблиці складів з буквою «ша».

	а	о	у	и	і	е
ш						

4.2. Читання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі.

4.3. «Складове лото».

- Утворіть слова зі складом «шу» (шуба, Шура, шукати); «ша» (шахи, шашки, пошана); «шо» (шоколад, шосе, шолом).

4.4. «Знайдіть слово».

- Прочитайте п'ять слів, записаних на дошці:

Шалаш

Каштан

Ошатний

Лаштунки

Аркуш (Школа)

- Де сховалося шосте слово? Який приголосний звук є спільним для всіх слів?

5. Фізкультхвилинка.

6. Робота з букварем (с. 36–37).

6.1. Звуко-складовий аналіз слів: шапка, мишка, душ (с. 36).

6.2. Читання ланцюжка складів.

6.3. Читання колонок слів (с. 36).

- Що об'єднує слова у першій колонці? А у другій (третій)? Чим відрізняються слова «шторм» і «штиль»? (Протилежним значенням).

6.4. Читання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі (с. 36).

6.5. Заучування напам'ять скоромовки.

6.6. Опрацювання тексту вірша Л. Яковенко «Гордилися гусаки...»

➤ Читання вірша вчителем.

➤ Аналіз змісту вірша.

- Значення яких слів ви не зрозуміли? (Селезень, гордитися, пишатися, підбори, шпори). Про яких птахів: диких чи свійських йдеться у вірші? Чи всі птахи зображені на малюнку, про яких йдеться у змісті вірша? Чим гордилися гусаки? Якими чобітками пишались селезні? Чому півні ходять босі?

➤ Читання вірша учнями в парах; театралізація вірша на основі читання в особах.

7. Динамічна пауза.

8. Аудіювання. Л. Біленька «Сіла пташка на шипшину» (с. 39).

- Хто запам'ятав слова з буквою «ша»? Який звук вона позначає в словах: пташка, шипшина, шип, пташина, вколешся?

9. Відгадування загадок.

- Відгадайте загадки. Слово-відгадка зображене на малюнках.

➤ У садочку понад тином

Я зробив йому хатину.

Він навколо подивився –

Засміявся й оселився. (*Шпак*).

➤ Наче намистинки,

Червоні вітамінки.

Обережно, Шуро,

Пальчики поколеш! (*Шипшина*).

➤ В хаті – кімната

Одягом багата. (*Шафа*).

➤ Ми на дереві гуртом

Приладнали дім з вікном.

Мешканці не забарились

І в будинку поселились. (*Шпаківня*).

➤ Є сорочка у моєї мами,

Вишита барвистими нитками. (*Вишиванка*).

10. Опрацювання вірша В. Крищенка «Вишиванка».

10.1. Читання вірша вчителем.

10.2. Перевірка свідомого сприйняття змісту вірша.

- Від імені кого написаний вірш? Про що хотів розповісти хлопчик? Як ви думаєте, з яким настроєм він розповідав про новину? Як виглядала вишита сорочка? Як ви розумієте слова: «Ласка мамина цвіте в тому вишиванні»? Чи вдячним був син своїй матері? Які слова вірша говорять про це?

10.3. Читання вірша учнями мовчки з виконанням завдання.

- Прочитайте вірш мовчки. Знайдіть слова з буквою «ша». Підготуйтеся прочитати вголос перших два речення так, щоб передати радісний настрій мами і сина.

11. Фізкультхвилинка.

12. Робота над текстом «Театр» (за Н. Воскресенською).

12.1. Читання тексту вчителем.

12.2. Аналіз змісту прослуханого оповідання.

- Хто вирішив підготувати лялькову виставу? Хто допомагав дітям у задуманому? Скільки вистав хочуть показати першокласники? Поміркуйте, які вистави планують показати діти.

12.3. Читання тексту оповідання учнями.

12.4. Робота в парах (групах).

- Оберіть казку, герої якої згадуються в оповіданні, і підготуйтеся до її театралізації.

12.5. Театралізація обраної казки.

13. Підсумок уроку.

- З якою буквою познайомилися? Які звуки позначає буква «ша»? Поміркуйте, як слово «мишка» можна перетворити на слово «шишка». Заповніть клітинки, даючи відповідь на питання: «Як називається?: ...»

Ш				
Ш				
Ш				
Ш				

- «одяг» зайчика (шубка)

- хокейний «м'яч» (шайба)

- «взуття» для колеса (шина)

- гострий інструмент (шило).

Урок 34, 36.

Тема. Письмо малої і великої букви «ша». Написання складів, слів, речень. Списування речення, поданого друкованим шрифтом. Складання усної розповіді за малюнком (2 год).

Мета. Навчити дітей правильно писати малу і велику букву «ша» та поєднувати її з іншими літерами, формувати орфографічну пильність учнів, удосконалювати навички читання і списування, збагачувати словниковий запас, виховувати культуру писемного мовлення, любов до природи.

Навчально-методичне забезпечення. Таблиця «Алфавіт», слова-картки, рукописні літери: і, и, й, п, т, р, г, ч, предметні малюнки, зразки рукописної малої і великої букви «ша».

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Гра «Впіймай звук».

- Послухайте вірш Л. Біленької «В шафі». Плескайте в долоньки, коли почуєте слово зі звуком [ш].

В шафі штапель і шовки,

Шерсть, шифон і шалі,

І шкарпетки, і шапки,

Шубки і так далі.

Вицвірінькує пташа:

- В шафі все на букву: «Ша»!

- Про які тканини йдеться у вірші? Який одяг у своїй назві містить букву «ша»? Який ще одяг, у назві якого є буква «ша», ви знаєте? (Шорти, штани, шаровари, кашне...)

3. Читання слів-карток. Складання речень з прочитаних слів.

Мурашки, друзі, мурашники, наші, руйнуйте, не, про, природу, дбайте.

(Мурашки – наші друзі. Не руйнуйте мурашники. Дбайте про природу).

- Які слова містять звук [ш]? Яке речення про мурашок ви склали? Чому мурах називають друзями?

4. Робота з ланцюжком рукописних літер: *i, й, u, n, t, p, z, ч*.

- Прочитайте ланцюжок літер. Визначте спільні ознаки у цих буквах (**l**).

5. Демонстрація зразка рукописної малої/великої літери «ша», аналіз графічної будови букви з переліком її елементів.

(Три малих прямих похилих лінії із заокругленням унизу – мала буква «ша»; три великих прямих похилих лінії, перша – із заокругленням угорі, всі три лінії – із заокругленням внизу праворуч).

6. Засвоєння конфігурації літери ш(Ш).

6.1. Показ написання літери на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

6.2. «Писання» учнями букви в повітрі (на дошці) з орієнтацією на зразок.

6.3. Аналіз зразка літери у зошиті (с. 22 – «ш»; с. 23 – «Ш»).

7. Вправи з письма.

7.1. Наведення літери за поданим у зошиті пунктирним зображенням (1 рядок, с. 22, 23).

7.2. Самостійне писання літери (2 рядок, с. 22, 23).

8. Фізкультхвилинка.

9. Звуко-буквений аналіз слів: шахи, каштан, шапка (с. 22). Читання колонок слів у зошиті (с. 23).

10. Поєднання літери «ша» з іншими буквами (3 рядок – с. 22, 23).
11. Написання слів за зразком (4 рядок – с. 22; 4,5 рядки – с. 23).
12. Дописування літери «ш» у слова: шишка, шашки. Самостійний запис слів: машина, шкарпетки.
13. Пальчикова гімнастика.

Гармошка

Антошко, Антошко,

Неси свою гармошку:

Швидко пальчиками грай,

Кнопочки перебирай.

(Пальці розкритої долоні лежать на столі, вони то сходяться, то розходяться. На два останніх рядки — б'ють кінчиками пальців по столу).

14. Списування речення, поданого друкованим шрифтом (с. 22, 7–9 рядки – «ш»); списування речення, поданого рукописним шрифтом (с. 23, 8–9 рядки – «Ш»).

15. Складання усної розповіді за малюнками («ш» – с. 23; «Ш» – с. 23).
Лексико-семантична робота: мірошник, борошно, локшина (с. 22). Відповіді на запитання: «Хто що робить?» (с. 23).

16. «Буква загубилась».

- Допишіть загублену букву у слова: мірошник, борошно, локшина (с. 22).
- Яка буква загубилась у слові «шапка», «шибка»? Допишіть букви у ці слова (с. 23).

17. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Чи можна малою буквою «ша» доповнити ланцюжок літер: і, й, и, п, т, р, г, ч? Яка спільна ознака об'єднує ці літери?

Подивіться на таблицю «Алфавіт». Знайдіть великі ці літери. Чи є спільний елемент у цих літерах? Який? Наведіть приклади слів зі звуком [ш] у різних позиціях – на початку, в середині, в кінці слова. (Шанувати, шнурівка, штаб; дошка, сушарка, ромашка; наш, туш, залиш...)

Урок 37, 39.

Тема. Буква «ї», позначення нею сполучення звуків [йі]. Звуковий аналіз слів. Опрацювання вірша П. Тичини «Україна», тексту «Наша країна». Опрацювання вірша П. Воронька «Суничка-сестричка» (2 год).

Мета. Познайомити учнів з буквою «ї» та її звуковим значенням, удосконалювати навички читання, розвивати пам'ять, мислення, мовлення, формувати фонематичний слух, виховувати любов до природи, до Батьківщини.

Навчально-методичне забезпечення. Азбука в малюнках, картки-склади, предметні малюнки, фішки, ланцюжок літер, складова таблиця.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.
2. Підготовчі артикуляційно-слухові вправи, в основі яких лежать звуки [йі], що їх позначають на письмі буквою «ї».
 - 2.1. Відгадування загадок.
 - В мене шуба з голочок,
В мене сіра спинка.
Ніс, як чорний п'ятачок,
Очі – намистинки. (*Іжак*).
 - Підійме найменша дитина,
А через хату не перекине

Найдужча людина. (*Пір'іна*).

- Є вона у кожній школі –
І в близькій, і в дальній,
Їжі всякої доволі
В кожній є... (*їдальні*).
- Полотно, а не доріжка,
Кінь біжить сороканіжка. (*Поїзд*).
- Ростуть красуні на воді,
вінки в них білі й золоті. (*Лілії*).

2.2. Виділення звуків [йі] зі слів скоромовки.

Їжак з їжачихою
За їжею поїхали,
Бо їх їжаченя
Їжу їсть щодня.

(Повторення скоромовки 2–3 рази).

2.3. Активне вимовляння звуків [йі] зі слів: їжак, їжа, їжачиха, їжаченя, їсть.

2.4. Впізнавання звуків [йі] у заданих учителем словах.

Поїздка, краї, мої, їхній, їдкий, Україна, гаї, гай, край, музей, пейзаж, звичаї...

2.5. Самостійний добір учнями слів зі звуками [йі] в різних позиціях.

(Мрії, Ізмаїл, свої, їдальня, Київ, українська, їсти, солов'ї, змії, петунії...)

2.6. Звуко-складовий аналіз слів: їжак, переїзд, трамваї (буквар, с. 40).
Позначення фішками звуків [йі]. Формування висновку: звуки [йі] можуть утворювати окремий склад або бути його частиною.

2.7. Впізнання звуків [йі] у вірші С. Цушка «Данилкова абетка».

- Послухайте вірш. Запам'ятайте слова зі звуками [йі] і визначте їх місце у слові.

Їжачиха й їжачок мають безліч колючок.

А малі їжаченята схожі всі на маму й тата.

Мусять їжитись завжди, щоб не скривдив звір рудий.

— Хай лисиця хитра знає, що на неї тут чекає:

ми, хоробрі їжачки, їй покажем колючки!

3. Ознайомлення учнів з буквою «ї».

3.1. Демонстрація букви «ї»; її структурний аналіз.

3.2. Зіставлення малої і великої букви «ї».

3.3. Порівняння букв «і» та «ї».

4. Вправи з читання.

4.1. Читання складової таблиці.

а	о	у	и	і	е	я	ї	
ам	ом	ум	им	ім	ем	ям	їм	м
аж	ож	уж	иж	іж	еж	яж	їж	ж

- Які склади утворили окремі слова?

4.2. Утворення слів із запропонованих складів; читання слів.

(і, даль, кий, їд, ня, про, їзд → їдальня, їдкий, проїзд).

4.3. «Буква загубилась».

(Слова записані на дошці).

- Яка буква загубилася? Допоможіть їй стати на своє місце і прочитайте слова.

Микола...в, Ки...в, Укра...на, Ізма...л, Ра...са, Лу...за, А...да, Чугу...в,
Гімала..., Біля...вка, Дуна...вка, Чаплі...вка, Зіна...да.

5. Фізкультхвилинка.

6. Робота з букварем (с. 40–41).

6.1. Читання-складання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі.

6.2. Читання слів у колонках (с. 40).

- Прочитайте слова у колонках. Які слова змінили своє число за допомогою букви «ї»? Що об'єднує слова останньої колонки?

6.3. Читання вчителем вірша П. Тичини «Україна», перевірка сприйняття учнями його змісту.

- Як автор назвав Україну? Які картини уявили ви собі, послухавши вірш? Як ви думаєте, поет любив свою Батьківщину?

6.4. Читання вірша учнями реченнями, в цілому з елементами виразності.

7. Фізкультхвилинка.

8. Розгляд світлин на планшетах, бесіда за їх змістом.

- Чи знаєте ви, діти, світлини якого міста України зображені на планшетах? Що зображено на першій світлинці? Кому споруджено пам'ятник? (Засновникам Києва). Хто знає їх імена? (Кий, Щек, Хорив і сестра Либідь). Що ви бачите на інших світлинах? (Національний університет ім. Т. Шевченка, Києво-Печерську лавру, Ботанічний сад, стадіон ім. В. Лобановського).

9. Опрацювання тексту «Наша країна».

9.1. Читання тексту вчителем.

9.2. Аналіз змісту прослуханого.

- Як називається наша країна? Як називається головне місто України? Якою мовою розмовляють українці? Чим приваблює Київ гостей міста і киян? Яке ставлення українців до своєї країни?

9.3. Читання тексту учнями.

(Текст учні читають реченнями, у кожному з яких перечитують слова з буквою «ї»).

- Про що ви прочитали текст? Як називають усі народи, які живуть в Україні? Яка мова для нас є рідною? Які відомі місця Києва згадуються у тексті? Як треба прочитати останні два речення, щоб висловити свою любов до нашої країни?

10. Динамічна пауза.

11. Читання ланцюжка літер на с. 40–41.

- Прочитайте ланцюжок літер. Якими буквами на письмі позначають голосні звуки? Прочитайте букви, які позначають приголосні звуки. Який приголосний є завжди м'який? ([й]). Які букви пом'якшують вимову попередніх приголосних? (І, ь), Яка з них не має звукового оформлення? Яка з букв завжди позначає два звуки? (І).

12. Аудіювання. М. Дяченко «Буква ї» (с. 43).

13. Перевірка сприйняття учнями змісту вірша М. Дяченко «Буква ї».

- На яку букву схожа буква «ї»? Чим вона відрізняється від літери «і»? Яких тваринок згадує авторка у вірші? Як ви думаєте, чому авторка називає їжачка добряком? З яким проханням звертається авторка до своїх читачів? Що спонукало її звернутися до нас з таким проханням?

14. Робота з букварем (с. 42–43).

14.1. Опрацювання змісту малюнка і тексту вірша Ю. Раєвського (с. 43).

- Кого ви бачите на малюнку? Чим зайнята їжачиха? Чим буде снідати родина їжаків скажете, коли прочитаєте вірш.

(Діти читають вірш і дають відповідь на питання).

- Які слова у вірші починаються з букви «ї»? Які звуки вона позначає?

14.2. Самостійне читання учнями вірша Т. Коломієць «Їде, їде їжачок...»; заучування напам'ять (за бажанням).

15. Фізкультхвилинка.

16. Читання тексту П. Воронька «Суничка-сестричка» учителем з настановою на слухання (с. 42).

- Послухайте вірш і скажіть, між ким відбулася розмова.

17. Робота в парах.

17.1. Читання учнями тексту вірша в особах.

17.2. Пояснення змісту приказок після їх прочитування (с. 42).

17.3. З'ясування змісту висловів (с. 42).

18. Підсумок уроку.

- Яку нову букву вивчили на уроці? Що цікавого ви про неї дізналися? Якими словами, що містять букву «ї», ви завжди будете пишатися? Пригадайте, що відповіла суничка на запитання дітей: «Суничко-сестричко, а чим ти налита?» Як назвала суничка неньку-землю? Кого ми називаємо ненькою? Чого навчають нас прочитані й прослухані тексти? Як називається наша країна? Як називають народи нашої країни? Якою є наша мова? Прочитайте слова на картках: рідна, пречудова, ніжна, чарівна, мелодійна, поетична, українська. Чи можуть ці слова характеризувати нашу мову? Розгадайте ребус:

ї К Р А

(Україна).

Урок 38, 40.

Тема. Письмо малої і великої букви «ї», буквосполучень та слів із нею. Складання усної розповіді за опорними словами. Списування речень, поданих рукописним шрифтом (2 год).

Мета. Навчити дітей правильному графічному зображенню малої та великої букви «ї» та сполученню їх з іншими літерами, вдосконалювати вміння списувати з рукописного тексту, розвивати мовлення, мислення, формувати почуття гордості за свою Батьківщину.

Навчально-методичне забезпечення. Демонстраційні зразки малої та великої букви «ї», фішки, слова-картки, предметні малюнки.

План-конспект

1. Організація класу до уроку.

2. Аналітико-синтетичні вправи зі звуками [йі], які позначають на письмі буквою «ї».

2.1. Читання слів-карток: їзда, проїзд, поїздка; Україна, українка, українська.

- Що об'єднує кожен групу слів? Які звуки позначає буква «ї»?

2.2. Гра «Слово розсипалося».

- Усі слова раніше починалися з букви «ї».

с, т, и, ї (їсти); в, х, а, ї (їхав); к, ж, ї, а (їжак).

2.3. Звуко-буквений аналіз слів: їжак, лілії.

2.4. Розкриття значення прислів'їв і приказок.

- Послухайте вислови. Поясніть, як ви розумієте їх значення.

➤ Низько стоїть, та високо бачить.

- У розумної голови сто рук.
- Хай робота тебе боїться, а не ти її.

2.5. Поділ слів: гаї, їхати, воїни, приїзд на склади. З'ясування звукового значення букви «ї».

3. Показ зразка рукописної малої/великої букви «ї», аналіз графічної будови букви з переліком її елементів.

4. Засвоєння конфігурації літери «ї».

4.1. Показ написання літери «ї» на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

4.2. «Писання» учнями букви в повітрі (на дошці) з орієнтацією на зразок учителя.

4.3. Аналіз зразка букви у зошиті («і» – с. 24; «І» – с. 23).

5. Вправи з письма.

5.1. Наведення літери «ї» за поданим у зошиті пунктирним зображенням («ї» – 1 рядок, с. 24; «І» – 1 рядок, с. 25).

5.2. Писання літери «ї» самостійно (2 рядок, с. 24 – «ї»; 2 рядок, с. 25 – «І»).

5.3. Поєднання літери «ї» з іншими буквами (3 рядок, с. 24 – «ї»; 3 рядок, с. 25 – «І»).

6. Фізкультхвилинка.

7. Списування слів за зразком (4 рядок, с. 24 – «ї»).

8. Читання колонок слів у зошиті (с. 25).

5. Списування речень, поданих рукописним шрифтом (6–7 рядки, с. 24 – «ї»; 7–10 рядки, с. 25 – «І»).

6. Дописування букви «ї» у слова: поїздка, їжа, краї, звичаї (8 рядок, с. 24 – «ї»).

7. Аналіз змісту малюнка на с. 24.

- Кого ви бачите на малюнку? Чи можна стверджувати, що діти – маленькі українці? Який український танок вони виконують? В яке українське вбрання одягнені діти?

8. Складання усної розповіді за опорними словами (с. 24).

(Наприклад. Україна – наша країна. Ми любимо українську мову, українську пісню. Моя родина – це мама, тато, брат і я. Я – українка. Вся моя родина – українці).

9. Підсумок уроку.

- Яку букву навчилися писати? Які звуки позначають нею на письмі? Доповніть речення: «Школярі вчаться у школі, а гімназисти – у... (гімназії). Якою буквою закінчується слово «гімназії»? Які звуки вона позначає? Утворіть від слів: музей, лілія, алея за допомогою букви «ї» слова, які б означали багато предметів.